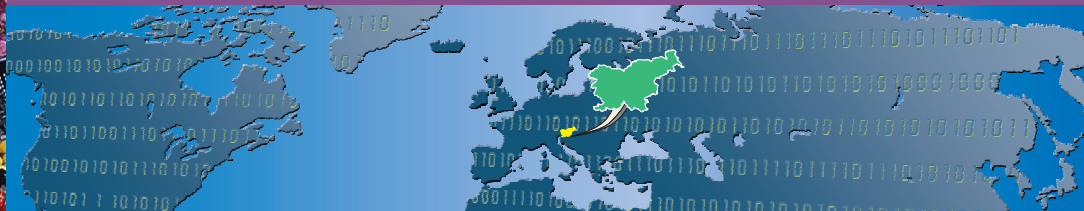

REPUBLIKA SLOVENIJA

STATISTIČNI URAD REPUBLIKE SLOVENIJE

www.stat.si

Cene v Sloveniji

Ljubljana, junij 2012

www.stat.si

Cene v Sloveniji

Ljubljana, junij 2012

Avtorice Ema Mišič, Mojca Maček Kenk, Helena Puc, Simona Krže in Katja Poglajen Ručigaj

Fotografija na naslovnici: Dušan Weiss

Publikacija je na voljo na spletnem naslovu www.stat.si/pub.asp

Informacije daje Informacijsko središče:

tel. (01) 241 64 04

elektronska pošta info.stat@gov.si

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

338.5(497.4)
311:338.5(497.4)

CENE v Sloveniji / [avtorice Ema Mišič ... et al.]. - Ljubljana
: Statistični urad Republike Slovenije, 2012

ISBN 978-961-239-250-5
1. Mišič, Ema
262075136

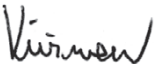
Izdal, založil in tiskal Statistični urad Republike Slovenije, Ljubljana, Litostrojska cesta 54 – © SURS – Uporaba in objava podatkov dovoljeni le z navedbo vira – Tiskano v 370 izvodih

UVODNA BESEDA

Cene in denar posredno ali neposredno vplivajo skoraj na vsa področja družbe in tako krojijo naše potrošne navade in življenje. Kako bomo živeli, katere izdelke bomo kupovali in koliko jih bomo kupili, v veliki meri določajo prav cene in razmere na trgu. Ker je vloga cen tako zelo pomembna, smo pripravili o tej temi posebno brošuro; ta prinaša poleg raznovrstnih podatkov o cenah tudi izčrpen pregled cenovnih gibanj in trendov v Sloveniji v zadnjih nekaj letih.

V publikaciji smo skušali povprečnemu uporabniku statističnih podatkov in informacij, na uporabniku prijazen in nazoren način, prikazati različne podatke in informacije v različnih fazah ekonomskega cikla in v različnih časovnih obdobjih kot tudi v primerjavi z mednarodnim okoljem. Publikacija prinaša tudi pojasnila o morebitnih vzrokih za cenovne spremembe in vrsto osnovnih informacij o kazalnikih gibanja cen. Vse to bo bralcem v pomoč pri razumevanju in uporabi predstavljenih statističnih podatkov o cenah.

Vabimo vas, da se sami prepričate, kaj pripovedujejo statistični podatki o gibanju in ravni cen v Sloveniji, in da te podatke tudi uporabite.

Mag. Irena Križman
generalna direktorica

KAZALO

CENE	7
1 CENE V ZUNANJETRGOVINSKIH TOKOVIH	9
1.1 Indeksi izvoznih in uvoznih cen	10
2 PROIZVEDENO (IN PRODANO) V SLOVENIJI	15
2.1 Proizvajalčeve cene	16
2.2 Cene kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih	25
3 KONČNA PORABA	33
3.1 Inflacija in inflacijska pričakovanja	36
3.2 Vpliv davščin na cene	45
3.3 Cene nepremičnin	46
4 PRIMERJAVE CEN MED DRŽAVAMI	51
4.1 Harmonizirani indeks cen življenjskih potrebščin	52
4.2 Kupna moč in kazalniki, s katerimi jo merimo	55
4.3 Regionalne razlike v cenah	60
4.4 Približevanje cen	62
5 METODOLOŠKA POJASNILA IN DEFINICIJE	63
6 STATISTIČNI ZNAMENJI, KRAJŠAVE IN MERSKE ENOTE	65
7 DODATNA LITERATURA	66

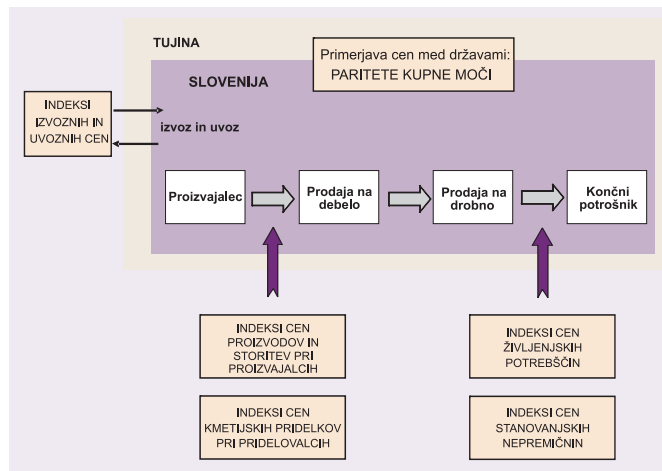
CENE

Cena je znesek denarja, ki ga kupec plača prodajalcu za nakup določene količine blaga ali storitve oz. je vrednost blaga ali storitve, ki je bila dogovorjena ob transakciji. Transakcije se lahko opravijo med različnimi subjekti (npr. med potrošniki, gospodinjstvi, podjetji, državami). S tem ti oblikujejo sistem cen, ki tako ali drugače vpliva skoraj na vsa področja družbe, določa potrošne navade, razporeditev sredstev, opredeljuje finančno in ekonomsko politiko države ...

Zaradi vseh teh značilnosti cen, zlasti zaradi njihovega zelo pomembnega vpliva so bili tudi v okviru slovenske statistike cen vzpostavljeni različni kazalniki, s katerimi spremljamo gibanje cen, in to ne le v času, ampak tudi v prostoru, lahko v absolutnem (povprečne cene), lahko v relativnem smislu (prvenstveno paritete kupne moči).

Prvi podatki o cenah so se v Sloveniji zbirali že v začetku preteklega stoletja, torej še pred objavo prvega metodološkega gradiva s področja statistike cen; to je namreč izšlo v letu 1928. Nato se cene niso spremljale (tedaj so predvsem cene izdelkov za široko potrošnjo določali in nadzorovali državni organi), leta 1951 pa je bilo vzpostavljeno spremljanje gibanja cen prehrabnenih izdelkov. V naslednjih letih so se začele spremljati tudi cene drugih izdelkov in storitev za končno porabo, pa tudi cene v različnih fazah in smereh prodaje.

Grafikon 1: Cene v različnih fazah ekonomskega cikla

Vir: SURS

Kako so se cene izbranih izdelkov in storitev v Sloveniji gibale v zadnjih nekaj letih v različnih fazah ekonomskega cikla, bomo podrobneje prikazali in razčlenili v nadaljevanju, tudi v primerjavi z drugimi, predvsem s sosednjimi državami.

POMEMBNEJŠE UGOTOVITVE:

V obdobju 2006–2011 so se cene proizvodov, ki so jih slovenski proizvajalci izvozili na tuje trge, zvišale za 13 %, cene uvoženih proizvodov pa za 22 %.

V preteklih šestih letih so se cene proizvodov, izvoženih na evrsko območje in uvoženih od tam, dvigale hitreje kot cene proizvodov, izvoženih na neevrsko območje in uvoženih od tam.

Cene storitev pri proizvajalcih so v preteklih petih letih v povprečju naraščale; leta 2011 so bile za 8 % višje kot leta 2006.

Primerjava ravni cen kaže, da so bile leta 2010 cene v Avstriji in Italiji v povprečju višje kot v Sloveniji, na Hrvaškem in Madžarskem pa nižje.

Cene inputov v kmetijstvu se v Sloveniji v povprečju dvigajo hitreje kot cene kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih.

Odkupne cene kmetijskih pridelkov dosegajo v povprečju le okrog 30 % njihove drobnoprodajne cene.

Proizvajalčeve in tudi drobnoprodajne cene so najhitreje naraščale v osemdesetih letih prejšnjega stoletja; v posameznem letu so se v povprečju zvišale za več kot 137 % oz. 114 %.

Višje cene hrane in brezalkoholnih pijač so vsako leto opazno zviševale skupno inflacijo.

Povprečna velikost rabljenega stanovanja, prodanega v letu 2011, je bila 51 m²; zgrajeno je bilo leta 1975, prodano pa je bilo po ceni 1.752 EUR za m².

Cene novih stanovanj so se v obdobju od 2007 do 2011 v povprečju povišale za 3,2 %, cene rabljenih stanovanj pa so se v enakem obdobju znižale za 1,5 %.

Leta 2010 je BDP na prebivalca v SKM v Sloveniji znašal 85 % povprečja EU-27, raven cen pa 83 % povprečja EU-27.

Cene v Sloveniji

FINI LES ODEUR:
VOYAGEZ TRANQUIL

Demandez Votre Emballage Sous V

1 CENE V ZUNANJETRGOVINSKIH TOKOVIH

*Najpomembnejša značilnost
svobodnega trga je v tem,
da do menjave ne pride, če od nje nimata koristi obe strani.*

(Milton Friedman)

1.1 Indeksi izvoznih in uvoznih cen

Gibanje cen v mednarodni menjavi blaga spremljamo z indeksi cen industrijskih proizvodov pri proizvajalcih na tujem trgu ali, natančneje, z **indeksi izvoznih cen** na eni in z **indeksi uvoznih cen** na drugi strani. S prvimi spremljamo gibanje cen industrijskih proizvodov, ki jih proizvajalci prodajajo na tujem (tj. na neslovenskem) tržišču, z drugimi pa merimo dinamiko cen proizvodov, uvoženih v Slovenijo.

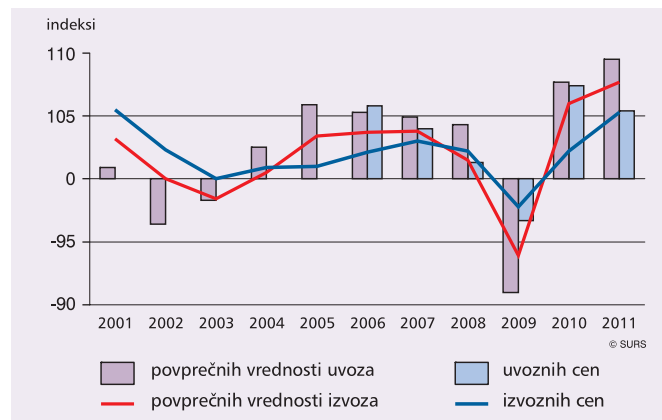
Tabela 1: Blagovna menjava in gibanje cen, Slovenija, 2011

Izvoz		Uvoz	
Vrednost izvoza mio. EUR	20.461	Vrednost uvoza mio. EUR	22.110
Delež izvoza v EU-27 (%)	72	Delež uvoza iz EU-27 (%)	78
Povprečna letna rast izvoza (%)	12,2	Povprečna letna rast uvoza (%)	11,2
Povprečna letna rast izvoznih cen (%)	5,3	Povprečna letna rast uvoznih cen (%)	5,4
Glavna izvozna in uvozna partnerica Slovenije (država)		Nemčija	
Pokritost uvoza z izvozom (%)		92,5	

Vir: SURS

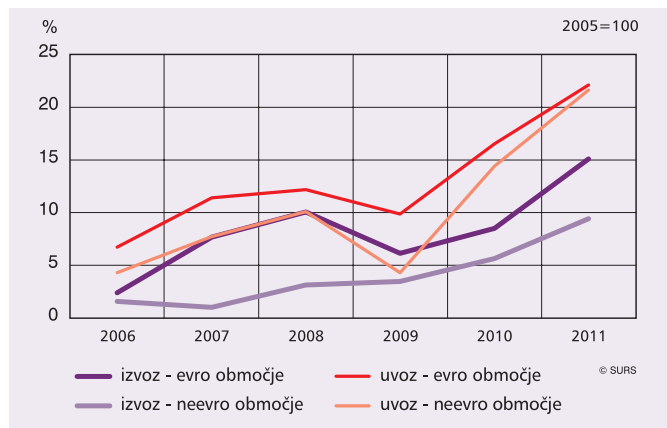
- Slovenija je v letu 2011 izvozila za 12,2 % več blaga kot v letu 2010, uvozila pa za 11,2 % več. Leta 2011 je primanjkljaj v blagovni menjavi s tujino znašal 1.649 milijonov EUR, pokritost uvoza z izvozom pa je bila 92,5-odstotna.
- Povprečna letna rast izvoznih cen v letu 2011 je bila 5,3-odstotna, povprečna letna rast uvoznih cen pa 5,4-odstotna.
- Indeksi izvoznih in uvoznih cen so v preteklih desetih letih kazali podobna gibanja kot njim sorodna kazalnika: indeksi povprečnih vrednosti izvoza in indeksi povprečnih vrednosti uvoza (oba omenjena kazalnika se izračunavata v okviru statistike zunanje trgovine).

Grafikon 2: Letni indeksi povprečnih vrednosti in cen, Slovenija

Vir: SURS

Grafikon 3: Gibanje cen proizvodov, izvoženih na evrsko in neevrsko območje, in proizvodov, uvoženih od tam, Slovenija

Vir: SURS

V preteklih šestih letih so se cene proizvodov, izvoženih na evrsko območje in uvoženih od tam, dvigale hitreje kot cene proizvodov, izvoženih na neevrsko območje in uvoženih od tam.

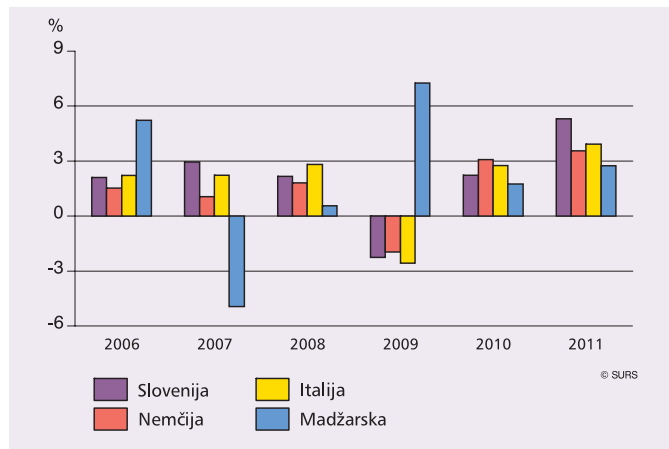
■ Cene proizvodov, ki so jih slovenski proizvajalci v obdobju 2006–2011 izvozili na skupni tuji trg (tj. na evrsko in neevrsko območje skupaj), so se v tem obdobju zvišale za 13,0 %, cene od tam uvoženih proizvodov pa za 22,0 %.

■ Na letni ravni se je gibanje izvoznih in uvoznih cen od leta 2006 naprej postopno umirjalo, v letu 2009 pa so se izvozne in uvozne cene precej znižale, prve za 2,3 %, druge pa za 3,4 %. V letu 2010 je sledil močnejši, 7,4-odstotni skok uvoznih cen, rast izvoznih cen pa je bila 2,2-odstotna. Rast cen se je nadaljevala tudi v letu 2011, ko so tako izvozne kot uvozne cene narasle za nekaj več kot 5 %.

■ V obdobju 2006–2011 so se cene slovenskih industrijskih proizvodov, namenjenih za izvoz na evrsko območje, zvišale za 15,1 %, tiste za izvoz na neevrsko območje pa za 9,4 %. V tem obdobju so se dvignile tudi cene z obeh območij uvoženih industrijskih proizvodov, in sicer cene z evrskega območja za 22,1 %, cene z neevrskega območja pa za pol odstotka manj.

■ Spremembam so bolj podvržene povprečne letne cene proizvodov, izvoženih na evrsko območje in uvoženih z neevrskega območja, kot cene proizvodov, izvoženih na neevrsko območje in uvoženih z evrskega območja. V letu 2009 so se tako izraziteje znižale cene proizvodov, izvoženih na evrsko območje (za 3,5 %), in cene proizvodov, uvoženih z neevrskega območja (za 5,3 %).

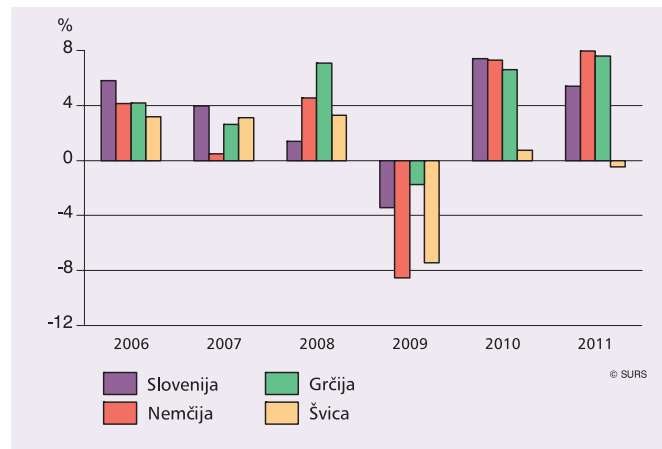
Grafikon 4: Povprečna letna rast izvoznih cen industrijskih proizvodov, izbrane države EU-27

Vir: Eurostat

- Povprečno letno gibanje cen izvoznih cen industrijskih proizvodov v Sloveniji je bilo podobno gibanju cen teh proizvodov v Nemčiji in Italiji. Izvozne cene so naraščale v celotnem obdobju 2006–2011, razen v letu 2009.
- V letu 2009 so se izvozne cene industrijskih proizvodov znižale zaradi vpliva svetovne gospodarske krize; na ravni EU-27 so se znižale v povprečju za 2,4 %, v Sloveniji pa za 2,3 %. Najopaznejša rast cen teh proizvodov pa je bila zabeležena v letu 2011, in sicer je bila na ravni EU-27 4,6-odstotna, v Sloveniji pa še nekoliko višja, 5,3-odstotna.

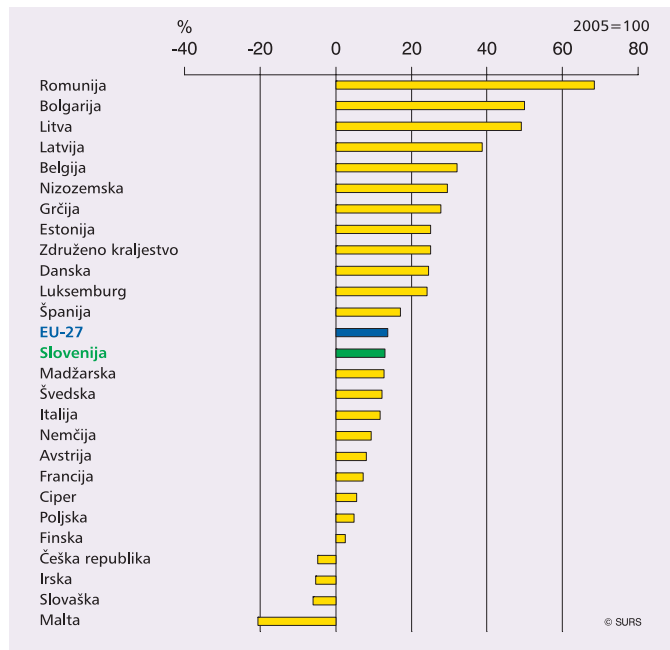
Grafikon 5: Povprečna letna rast uvoznih cen industrijskih proizvodov, izbrane evropske države

Vir: Eurostat

- Povprečne letne spremembe uvoznih cen industrijskih proizvodov v izbranih evropskih državah kažejo, da so se te cene dvigale v celotnem obdobju 2006–2011. Izjemo predstavlja leto 2009, ko so se uvozne cene v primerjavi z letom prej znižale; v Sloveniji za 3,4 %, v Nemčiji za 8,5 %.
- Po rasti uvoznih cen še posebej izstopata zadnji dve leti; v Sloveniji so se te cene v povprečju dvignile za 6,4 %, v Nemčiji pa za 7,6 %.

Grafikon 6: Gibanje izvoznih cen industrijskih proizvodov, države članice EU-27¹⁾, 2011

1) Za Portugalsko ni podatka.

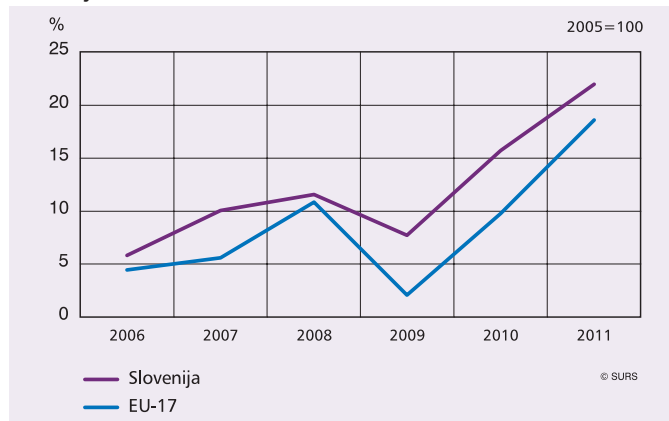
Vir: Eurostat

■ Izvozne cene industrijskih proizvodov so se v obdobju 2006–2011 v večini držav članic EU-27 zvišale (na ravni EU-27 so se zvišale za 13,8 %, v Sloveniji pa za 13,0 %).

■ Izvozne cene industrijskih proizvodov so se najizraziteje zvišale v Romuniji, skoraj za 70 %, ter v Bolgariji in v Litvi, v vsaki za 50 %. Med državami, v katerih so se izvozne cene industrijskih proizvodov znižale, je Malta zabeležila največje, 20-odstotno znižanje; za nekaj manj kot 10 % pa so se izvozne cene teh proizvodov znižale še na Slovaškem, v Irski in v Češki republiki.

Grafikon 7: Gibanje uvoznih cen industrijskih proizvodov, Slovenija in EU-17

Vir: Eurostat

- Rast uvoznih cen je bila v Sloveniji v obdobju 2006–2011 vseskozi močnejša od rasti uvoznih cen v EU-17; v Sloveniji so se uvozne cene v omenjenem obdobju dvignile v povprečju za 22,0 %, v EU-17 pa za 18,6 %.
- Razlike v rasti uvoznih cen so bile najizrazitejše v obdobju 2009–2011, ko so bile uvozne cene v Sloveniji v povprečju za 5 % višje od tistih v EU-17.

■ Uvozne cene so se v obdobju 2006–2011 najbolj zvišale v Grčiji (za 29,1 %) in v Španiji (za 25,1 %); za nekaj več kot 20 % so se zvišale tudi na Nizozemskem in v Sloveniji. Med državami EU-17 so znižanje uvoznih cen zabeležili le na Slovaškem (za 3,1 %).

■ V letu 2010 je Slovenija največ blaga izvozila v Nemčijo (19,8 %); iz te države je največ blaga tudi uvozila (18,4 %).

Vir: EP (<http://www.europarl.europa.eu/>)
Zabojniki v severnonemškem pristanišču Hamburg.

2
PROIZVEDENO (IN PRODANO)
V SLOVENIJI

*Veliko podjetij se je odločilo zmanjšati število zaposlenih
in to je bilo morda pravilno zanje.
Mi smo izbrali drugačno pot. Verjeli smo, da dokler bomo
uporabnikom nudili odlične produkte,
bodo ti še naprej odpirali svoje denarnice.*

(Steve Jobs)

2.1 Proizvajalčeve cene

Gibanje cen pri proizvajalcih spremljamo z indeksi cen industrijskih proizvodov pri proizvajalcih na domačem trgu in z indeksi cen storitev pri proizvajalcih (ICSP). S prvimi spremljamo gibanje cen industrijskih proizvodov, ki jih slovenski proizvajalci prodajajo na slovenskem tržišču, z drugimi pa merimo gibanje cen storitev najpomembnejših storitvenih dejavnosti, ki jih slovenska podjetja zagotavljajo drugim slovenskim podjetjem kot kupcem storitev.

Foto: E. Mišič

Tabela 2: Gibanje cen proizvodov in storitev pri proizvajalcih, Slovenija, 2010

	Področja dejavnosti po SKD 2008	Rast cen %
Cene industrijskih proizvodov pri proizvajalcih na domačem trgu 2005=100	B Rudarstvo	15,9
	C Predelovalne dejavnosti	
	D Oskrba z električno energijo	
	E Oskrba z vodo	
Cene storitev pri proizvajalcih 2006=100	H Promet in skladiščenje	7,6
	J Informacijske in komunikacijske dejavnosti	
	M Strokovne, znanstvene dejavnosti in tehnične dejavnosti	
	N Druge raznovrstne poslovne dejavnosti	

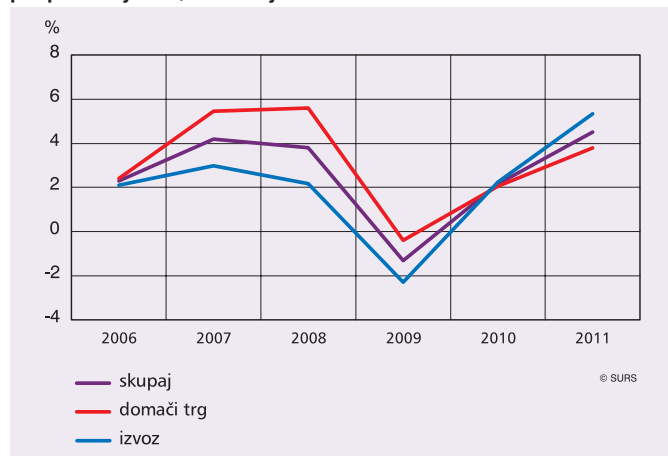
Vir: SURS

Tabela 3: Nekatere značilnosti strukturne statistike podjetij po dejavnostih, Slovenija, 2010

Področja dej. po SKD 2008	Zaposleni		Prihodki	
	število	%	mio. EUR	%
B+C+D+E	217.245	-12,0	28.153	24,3
H+J+M+N	151.241	23,7	12.580	39,6

Vir: SURS

Grafikon 8: Povprečne letna rast cen industrijskih proizvodov pri proizvajalcih, Slovenija

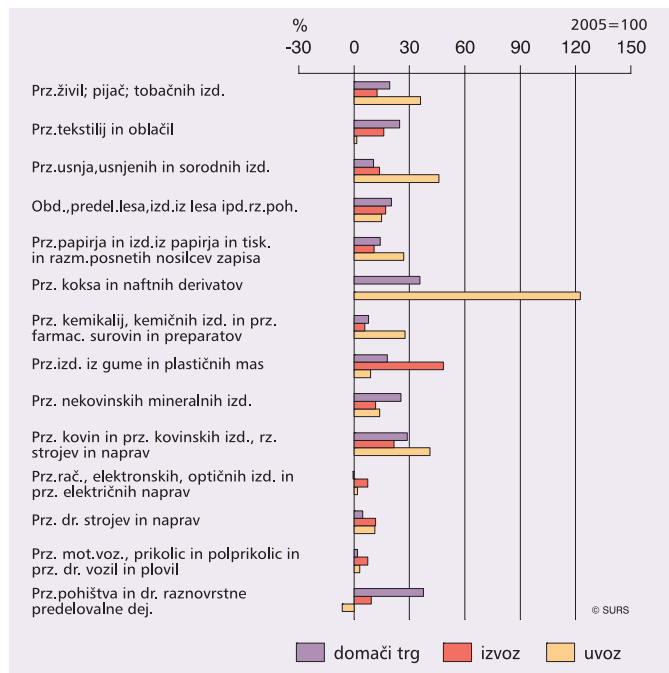
Vir: Eurostat

- Cene industrijskih proizvodov, proizvedenih za domači (slovenski) trg, so bile v obdobju 2006–2008 v povprečju za več kot 2 % višje kot cene industrijskih proizvodov za prodajo na tujih trgih.
- V letu 2009 pa je pri cenah industrijskih proizvodov prišlo do preobrata; glede na prejšnje leto so se namreč precej znižale, in sicer cene industrijskih proizvodov za domači trg za 0,4 %, cene proizvodov za tuje trge pa za 2,3 %.

- V naslednjih dveh letih so cene industrijskih proizvodov začele znova naraščati; v letu 2011 je bila rast cen industrijskih proizvodov, namenjenih za prodajo na domačem trgu, 3,8-odstotna, za prodajo na tujih trgih pa 5,3-odstotna.

Grafikon 9: Gibanje cen industrijskih proizvodov v predelovalnih dejavnostih, 2011

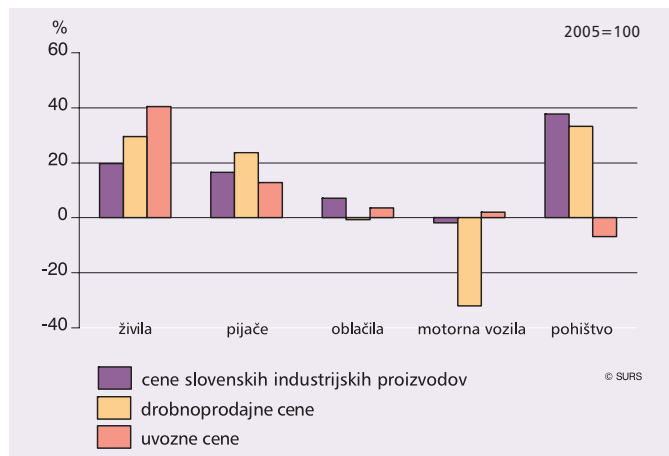
Vir: SURS

■ Cene industrijskih proizvodov za prodajo na domačem trgu so od leta 2006 do leta 2011 naraščale v vseh predelovalnih dejavnostih, razen v proizvodnji računalniških, elektronskih, optičnih izdelkov in proizvodnji električnih naprav; v tej dejavnosti so se namreč znižale, in sicer za 0,6 %. Najizraziteje so se cene industrijskih proizvodov zvišale v dejavnosti proizvodnja pohišta in druge raznovrstne predelovalne dejavnosti ter v dejavnosti proizvodnja koks in naftnih derivatov, v vsaki za skoraj 40 %.

■ V preteklih šestih letih so naraščale tudi cene industrijskih proizvodov za prodajo na tujih trgih. Najizraziteje so se zvišale cene v dejavnosti proizvodnja izdelkov iz gume in plastičnih mas, skoraj za 50 %; za več kot 20 % pa so se podražili tudi proizvodi v dejavnosti proizvodnja kovin in kovinskih izdelkov, razen strojev ter naprav.

■ Uvozne cene industrijskih proizvodov so se v obdobju 2006–2011 najbolj zvišale v dejavnosti proizvodnja koks in naftnih derivatov, za 122,6 %. Za več kot 40 % so se uvozne cene zvišale tudi v dejavnosti proizvodnja usnja, usnjenih in sorodnih izdelkov ter v dejavnosti proizvodnja kovin in kovinskih izdelkov, razen strojev in naprav; za 36,1 % pa so se podražili uvozni proizvodi iz dejavnosti proizvodnja živil, pijač in tobачnih izdelkov. Uvozne cene industrijskih proizvodov so v tem obdobju upadle le v dejavnosti proizvodnja pohišta in druge raznovrstne predelovalne dejavnosti (za 6,4 %).

Grafikon 10: Gibanje proizvajalčevih cen industrijskih proizvodov na domačem trgu, uvoznih cen in drobnoprodajnih cen proizvodov, izbrane skupine proizvodov, Slovenija, 2011

Vir: SURS

■ Cene živil domačih in tujih proizvajalcev, namenjenih za prodajo na slovenskem trgu, so se v obdobju 2006–2011 dvigale. Uvožena živila so se podražila za več kot 40 %, v Sloveniji proizvedena živila pa za polovico manj (za 19,7 %). Drobnoprodajne cene živil so se zvišale za okoli 30 %.

■ V zadnjih šestih letih so se zvišale tudi cene pijač, in sicer tako cene pijač slovenskih proizvajalcev (za 16,5 %) kot tujih proizvajalcev (za 12,7 %); drobnoprodajne cene pijač so se dvignile še izraziteje (za 23,0 %).

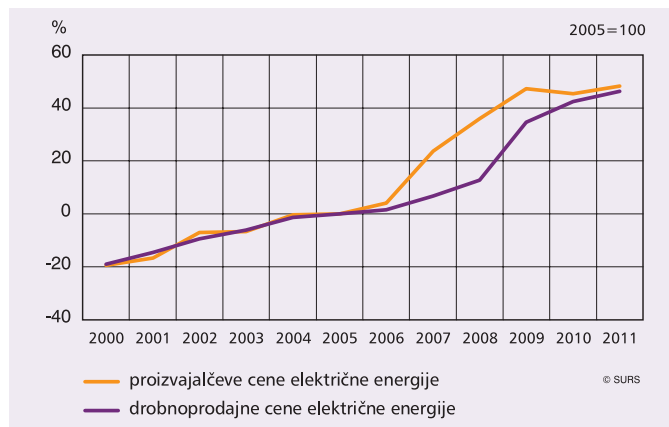
■ Cene oblačil domačih in tujih proizvajalcev so se v obdobju 2006–2011 dvignile za manj kot 10 %, drobnoprodajne cene pa so se celo nekoliko znižale (za 0,6 %).

■ Drugače od prej omenjenih so se gibale drobnoprodajne cene osebnih vozil; te so se znižale za skoraj tretjino. Cene motornih vozil, prikolic in polprikolic so se pri slovenskih industrijskih proizvajalcih znižale za manj kot 2 %, uvozne cene teh proizvodov pa so se zvišale za več kot 2 %.

■ Cene pohištva slovenskih proizvajalcev za prodajo na slovenskem trgu so se v zadnjih šestih letih zvišale za skoraj 40 %, drobnoprodajne cene pohištva pa za več kot 33 %. Cene uvoženega pohištva so se v tem obdobju znižale za skoraj 7 %.

Drobnoprodajne cene avtomobilov so se v zadnjih šestih letih znižale za 32 %, predvsem zaradi zniževanja cen rabljenih avtomobilov.

Grafikon 11: Gibanje cen električne energije, Slovenija

■ Proizvajalčeve cene električne energije in tudi drobnoprodajne cene električne energije za gospodinjstva so v zadnjih enajstih letih razmeroma enakomerno naraščale.

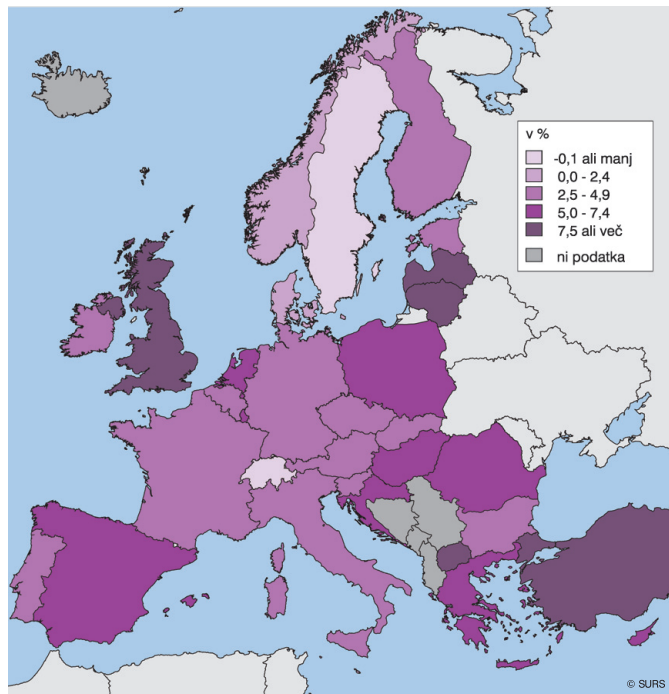
■ V obdobju 2001–2005 so se proizvajalčeve cene električne energije in drobnoprodajne cene električne energije gibale zelo podobno in so dosegale tudi precej enake stopnje rasti.

■ Do razkoraka je prišlo v letu 2006, ko so proizvajalčeve cene električne energije začele naraščati izraziteje kot drobnoprodajne cene; prve so kazale izrazito višje rasti vse do leta 2010, ko se je rast cen električne energije pri proizvajalcih znova zelo približala rasti drobnoprodajnih cen električne energije.

■ Obe ceni električne energije sta se najizraziteje zvišali v obdobju 2006–2011, in sicer vsaka za nekaj več kot 45 %.

Karta 1: Letna rast cen industrijskih proizvodov pri proizvajalcih na domačem trgu, evropske države, december 2011

Vir: Eurostat

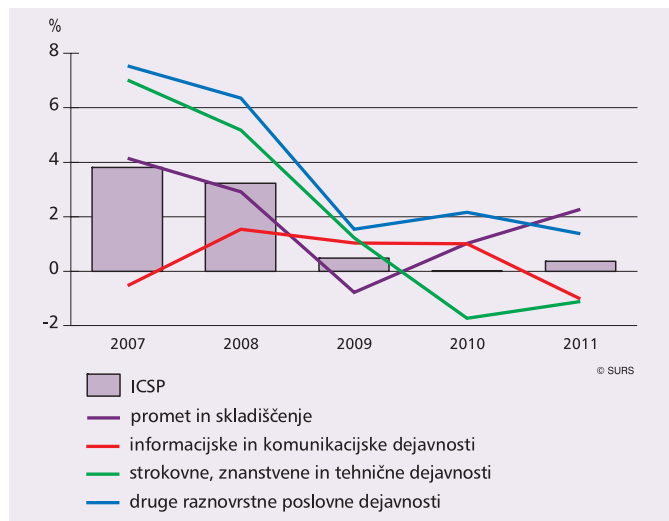
■ Letna rast cen industrijskih proizvodov pri proizvajalcih na domačem trgu v EU-27 je bila v letu 2011 4,9-odstotna; v Sloveniji so se te cene zvišale nekoliko manj izrazito, in sicer za 2,6 % (ta podatek nas uvršča na spodnji del lestvice evropskih držav po rasti cen).

■ V enem letu so se cene industrijskih proizvodov za prodajo na domačem trgu najizraziteje dvignile v naslednjih evropskih državah: v Turčiji (za 14 %), v Litvi (za 10 %), v Latviji (za 9 %), v Združenem kraljestvu in v Makedoniji (v vsaki za 8 %). Cene industrijskih proizvodov za prodajo na domačem trgu so se najmanj zvišale na Norveškem in na Malti (v vsaki za manj kot odstotek).

■ V dveh državah, v Šviciji in v Švedski, pa so se cene industrijskih proizvodov za prodajo na domačem trgu v letu 2011 celo znižale, in sicer v prvi za manj kot odstotek in v drugi za 3 %.

■ V obdobju 2006–2011 so se cene industrijskih proizvodov za prodajo na domačem trgu zvišale v vseh evropskih državah; v EU-27 so se dvignile za 23,3 %, v Sloveniji pa za 20,3 %; najizraziteje so se dvignile v Latviji in na Malti (v vsaki za 61 %), najmanj izrazito pa v Šviciji in na Slovaškem (v vsaki za 8 %).

Grafikon 12: Letna rast cen storitev pri proizvajalcih, Slovenija

Vir: SURS

■ Cene storitev pri proizvajalcih so v zadnjih petih letih naraščale, stopnja njihove rasti pa je bila vsako leto nižja: v letu 2007 je bila povprečna rast cen storitev skoraj 3,8-odstotna, v letu 2010 pa nična. V letu 2011 so se cene storitev začele znova dvigati, in sicer v povprečju za 0,4 %.

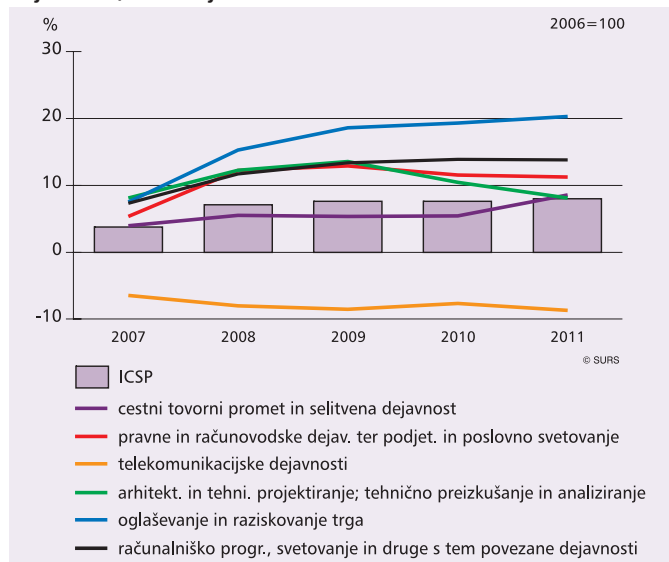
■ Rast cen storitev v okviru področja dejavnosti H (promet in skladiščenje) se je vse od leta 2007 zniževala, v letu 2009 pa so se cene celo znižale (za 0,8 %); v naslednjih dveh letih so se cene začele znova vzpenjati in so v letu 2011 dosegle že 2,3-odstotno rast.

■ Cene storitev pri proizvajalcih se gibljejo najmanj izrazito v informacijskih in komunikacijskih dejavnostih (področje J). Negativni trend so cene izkazovale v letih 2007 (za 0,5 %) in 2011 (za 1,0 %), v vmesnem obdobju pa so v povprečju izkazovale okoli 1-odstotno rast.

■ Cene storitev pri proizvajalcih v strokovnih, znanstvenih in tehničnih dejavnostih (področje M) so se v letu 2007 zvišale za 7,0 %, v letu 2008 pa za 5,2 %. V letu 2009 je bila rast cen storitev še nižja, v letu 2010 pa je prvič prišlo do skoraj 2-odstotne negativne rasti cen. Trend padanja cen se je nadaljeval v letu 2011, in sicer z 1,1-odstotnim znižanjem cen.

■ Cene storitev v drugih raznovrstnih poslovnih dejavnostih (področje N) so se v letih 2007 in 2008 dvigale za okoli 7 % letno. V naslednjih treh letih so cene v teh dejavnostih naraščale manj izrazito, in sicer so se na letni ravni v povprečju zvišale za 1,7 %.

Grafikon 13: Gibanje cen storitev pri proizvajalcih, izbrane dejavnosti, Slovenija

Vir: SURS

- Cene storitev pri proizvajalcih so v zadnjih petih letih v povprečju naraščale; v letu 2011 so bile za 8,0 % višje kot v letu 2006.
- Cene oglaševanja so se v letu 2011 glede na leto 2006 v povprečju zvišale za 20,3 %, cene telekomunikacijskih storitev pa so se znižale za 8,7 %,

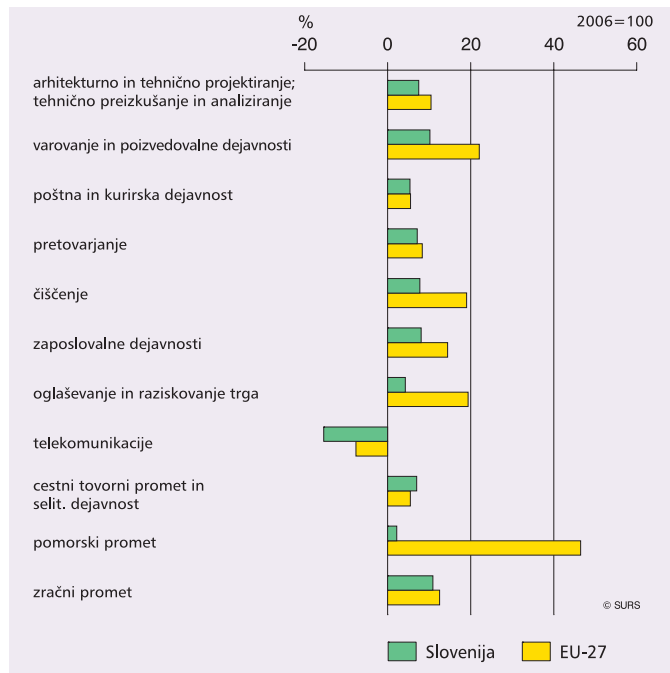
■ V zadnjih petih letih so se cene kontinuirano dvigale v dejavnosti cestni tovorni promet in selitvena dejavnost in v dejavnosti računalniško programiranje, svetovanje in druge s tem povezane dejavnosti.

■ Cene storitev dejavnosti pravna in računovodska dejavnost ter podjetniško in poslovno svetovanje so se v obdobju 2007–2011 dvignile za 11,3 %, cene storitev dejavnosti arhitekturno in tehnično projektiranje; tehnično preizkušanje in analiziranje pa za 8,1 %. V gospodarsko nestabilnem obdobju 2009–2011 so se cene storitev obeh dejavnosti z vsakim letom odzvale z nižjo rastjo cen, pri čemer je večjo občutljivost cen izkazovala dejavnost arhitekturno in tehnično projektiranje; tehnično preizkušanje in analiziranje.

Foto: Katja P. Ručigaj

Grafikon 14: Gibanje cen storitev pri proizvajalcih, izbrane dejavnosti, Slovenija in EU-27¹⁾, 2010

1) Na ravni EU-27 ni podatkov za preostale dejavnosti storitvenega sektorja.

Vir: Eurostat

■ Cene storitev pri proizvajalcih so se v Sloveniji v obdobju 2007–2010 v povprečju dvigale hitreje kot v EU-27.

■ Razlika v rasti cen storitev je bila najopaznejša v dejavnosti pomorski promet: v EU-27 so se dvignile povprečno za 2,1 %, v Sloveniji pa kar za 46,5 %. V Sloveniji so se precej hitreje kot v EU-27 dvigale še cene v dejavnostih oglaševanje in raziskovanje trga, varovanje in poizvedovalne dejavnosti in čiščenje.

■ Med izbranimi dejavnostmi so se cene storitev pri proizvajalcih v obdobju 2007–2010 znižale le v dejavnosti telekomunikacije; znižanje je bilo izrazitejše v EU-27 (za 15,4 %) kot v Sloveniji (za 7,7 %).

2.2 Cene kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih

Na strani proizvajalcev spremljamo tudi cene kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih teh pridelkov, in sicer cene kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih v prvi fazi trženja (»na vratih kmetije«). Podatki, ki jih pridobimo, so osnova za izračun **povprečnih cen in indeksov cen kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih (ICKPP)**. Z njimi spremljamo gibanje cen rastlinskih pridelkov ter živali in živalskih proizvodov pri kmetijskih pridelovalcih v Sloveniji.

Spremljanje cen kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih je pomembno za določanje ciljev v kmetijski politiki, za sprejemanje potrebnih ukrepov in za spremljanje učinkov te politike, tako na ravni države kot tudi na ravni EU-27.

Foto: E. Mišič

Tabela 4: Nekateri značilnosti kmetijske dejavnosti, Slovenija, 2010

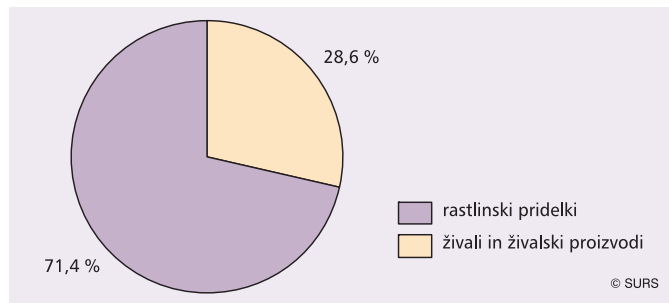
Vrednost kmetijske proizvodnje (mio. EUR)	1.111
Število kmetijskih gospodarstev	74.646
Število zaposlenih v kmetijstvu (PDM)	77.012
Kmetijska zemljišča v uporabi (ha)	474.432
Cena kmetijskega zemljišča (EUR/m ²)	1,58
Povprečna letna rast cen kmetijskih zemljišč (%)	9,7
Povprečna letna rast cen kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih (%)	2,1
Povprečna letna rast cen inputov v kmetijstvu (%)	1,5

Vir: SURS

- Cene kmetijskih zemljišč so se v letu 2010 dvigale hitreje kot druge cene v kmetijstvu; v letu 2011 pa je bila slika ravno obrnjena: cene kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih so se v primerjavi z letom poprej zvišale (za 9,0 %), prav tako tudi cene inputov v kmetijstvu (za 11,1 %), cene kmetijskih zemljišč pa so se znižale (za 5,6 %).

Kmetijsko gospodarstvo v Sloveniji je v letu 2010 uporabljalo povprečno 6,4 ha kmetijskih zemljišč in redilo povprečno 5,6 GVŽ; na njem je delalo povprečno 2,8 delovno aktivne osebe.

Grafikon 15: Kmetijski pridelki, zajeti v izračun indeksa cen kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih, Slovenija, 2011

Vir: SURS

■ V Sloveniji mesečno spremljamo cene kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih za 160 različnih vrst kmetijskih pridelkov, v izračun indeksa cen kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih pa so zajeti le tisti, katerih vrednost odkupa je v baznem letu (tj. v letu 2005) v skupni vrednosti odkupa oz. prodaje kmetijskih pridelkov predstavljala v prvi fazi trženja dovolj pomemben delež (takih pridelkov je 70).

■ V indeksu cen kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih je v letu 2011 delež rastlinskih pridelkov znašal nekaj več kot 71 %, delež živali in živalskih proizvodov pa preostalih skoraj 29 %.

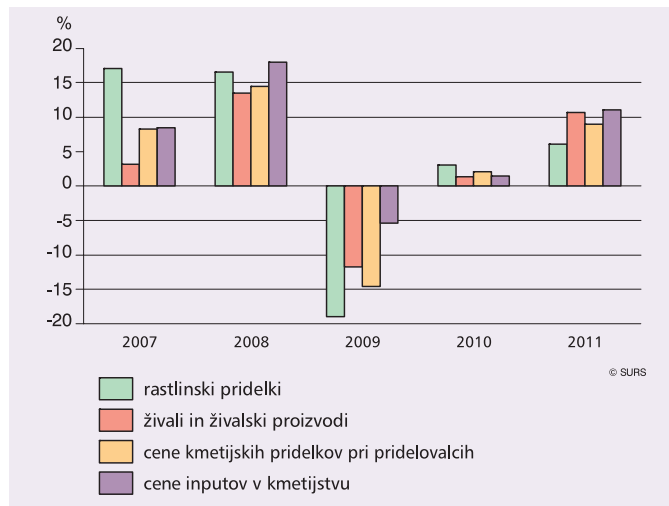
■ Od rastlinskih pridelkov so bili v izračun tega indeksa zajeti žita, zelenjadnice, sadje, cvetje in sadike, krompir ipd., od živali in živalskih proizvodov pa npr. govedo, prašiči, mleko, jajca, med.

■ Na višino cene posameznega kmetijskega pridelka pri pridelovalcih vplivata količina razpoložljivega pridelka (ta je odvisna od naravnih in ekonomskih pogojev za njegovo pridelavo, npr. od naravnih danosti, od vremenskih razmer, od obsega pridelave, od denarne podpore države, Evropske unije) in povpraševanje po tem kmetijskem pridelku.

■ Drugi vidik spremljanja cen v kmetijstvu pa je spremljanje cen inputov v kmetijstvu. Na osnovi teh podatkov se izračunavajo **indeksi cen inputov v kmetijstvu**. Z njimi spremljamo gibanje cen proizvodov in storitev za tekočo porabo (npr. cene semen poljščin, gnojil, sredstev za varstvo rastlin, veterinarskih storitev, krmil ipd.) in za investicije v kmetijstvu (npr. cene kmetijske mehanizacije in opreme, transportne opreme ter zgradb).

■ V indeksu cen inputov v kmetijstvu je v letu 2011 delež proizvodov in storitev za tekočo porabo znašal 67 %, delež proizvodov in storitev za investicije v kmetijstvu pa 33 %.

Grafikon 16: Povprečna letna rast cen kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih in cen inputov v kmetijstvu, Slovenija

Vir: SURS

■ Cene kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih in tudi cene inputov v kmetijstvu so se v zadnjih petih letih gibale podobno kot ostale cene. To pomeni, da so se razmeroma precej zvišale v letih 2007 in 2008, potem so se v letu 2009 močno znižale, nato so se v letu 2010 rahlo, v letu 2011 pa znova kar precej zvišale.

■ Cene inputov v kmetijstvu se v Sloveniji dvigajo v povprečju hitreje kot cene kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih; v obdobju 2006–2011 je bila rast cen inputov v kmetijstvu za skoraj 12 % višja od rasti cen kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih.

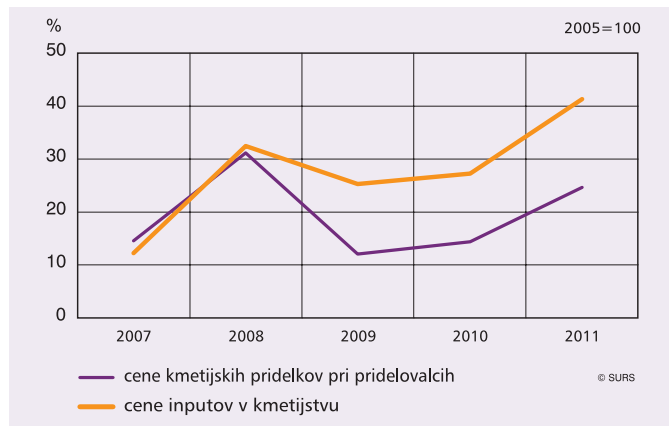
■ Cene rastlinskih pridelkov so v zadnjih petih letih naraščale v povprečju večinoma hitreje kot cene živali in živalskih proizvodov. Izjema sta bili leti 2009 in 2011; v letu 2009 so se cene kmetijskih pridelkov občutno znižale, v letu 2011 pa je bila rast cen živali in živalskih proizvodov višja od rasti cen rastlinskih pridelkov.

■ Med rastlinskimi pridelki sta se v letu 2011 glede na leto 2010 najbolj podražila sveži grah (za 57,5 %) in oljna ogrščica (za 48,3 %), najbolj pocenili pa so se drugo sveže sadje (za 22,8 %), zgodnji krompir (za 21,6 %) in paradižnik (za 18,5 %).

■ V skupini živali in živalski proizvodi so se v letu 2011 glede na leto 2010 najbolj podražili surove goveje in telečje kože (za 24,8 %) ter druge živali oz. kunci (za 17,6 %); kravje mleko je bilo v letu 2011 za 13,8 % dražje kot v letu 2010.

Cene inputov v kmetijstvu se v Sloveniji v povprečju dvigajo hitreje kot cene kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih.

Grafikon 17: Gibanje cen kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih in cen inputov v kmetijstvu, Slovenija

Vir: SURS

Tabela 5: Škarje cen¹⁾ v kmetijstvu, Slovenija

	2005=100				
	2007	2008	2009	2010	2011
Škarje cen (%)	2,1	-0,9	-10,5	-10,1	-11,7

1) Škarje cen so opredeljene kot razmerje med indeksom cen kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih in indeksom cen inputov v kmetijstvu.

Vir: SURS

■ Razlike med indeksom cen kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih in indeksom cen inputov v kmetijstvu so se v zadnjih treh letih precej povečale.

■ V letu 2007 je bila rast cen kmetijskih pridelkov še nekoliko višja od rasti cen inputov v kmetijstvu, v naslednjih letih pa se je slika obrnila. V letu 2011 je rast cen kmetijskih pridelkov zaostajala za rastjo stroškov za več kot 11 % (to je bila največja razlika v zadnjih petih letih).

Tabela 6: Povprečne letne cene izbranih kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih (CP) in končnemu kupcu (DPC), Slovenija

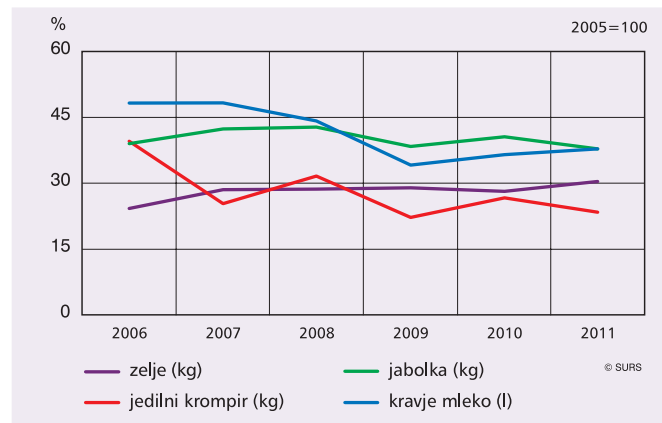
		2006	2007	2008	2009	2010	2011
Zelje (kg)	CP	0,17	0,20	0,23	0,20	0,22	0,24
	DPC	0,70	0,70	0,80	0,69	0,78	0,79
Jedilni krompir (kg)	CP	0,21	0,18	0,19	0,12	0,16	0,15
	DPC	0,53	0,71	0,60	0,54	0,60	0,64
Jabolka (kg)	CP	0,32	0,42	0,59	0,43	0,41	0,45
	DPC	0,82	0,99	1,38	1,12	1,01	1,19
Kravje mleko (l)	CP	0,27	0,29	0,34	0,27	0,27	0,31
	DPC	0,56	0,60	0,77	0,79	0,74	0,82

Vir: SURS

■ Cena, ki jo je pri prodaji v prvi fazi trženja iztržil slovenski pridelovalec za posamezen kmetijski pridelek (odkupna cena), je znatno nižja od povprečne drobnoprodajne cene tega pridelka v Sloveniji. To je lepo vidno iz primerjave cen izbranih kmetijskih pridelkov.

Odkupne cene kmetijskih pridelkov dosegajo v povprečju le okrog 30 % njihove drobnoprodajne cene.

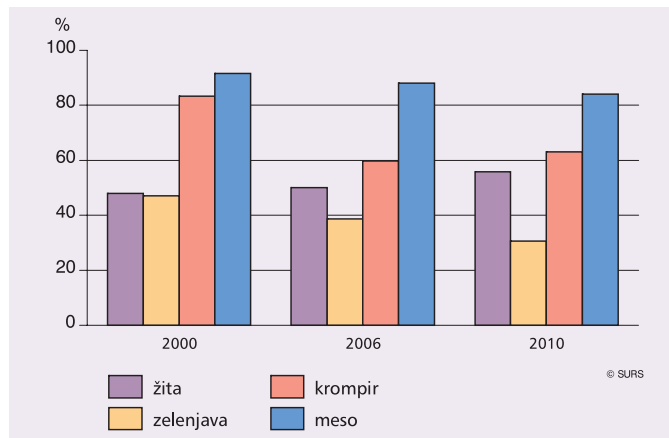
Grafikon 19: Delež odkupne cene v drobnoprodajni ceni, izbrani kmetijski pridelki, Slovenija

Vir: SURS

■ Razlike med odkupno in končno prodajno ceno kmetijskih pridelkov so se v zadnjih letih še povečale, razen pri zelju. Največje so bile pri krompirju, najmanjše pa pri jabolkih in kravjem mleku. Odkupna cena krompirja je v letu 2011 dosegala le okrog 23 % drobnoprodajne, pri jabolkih in mleku pa je odkupna cena dosegla skoraj 38 % drobnoprodajne.

Grafikon 20: Stopnja samooskrbe¹⁾ z izbranimi kmetijskimi pridelki, Slovenija

1) Stopnja samooskrbe prikazuje, v kolikšni meri domača pridelava zadošča za domačo porabo (za krmo, za hrano in za porabo v industriji). V Sloveniji je ta za živalske proizvode precej višja kot za rastlinske pridelke.

Vir: SURS

■ Za Slovenijo sta značilni visoka stopnja samooskrbe z mesom (84,0 % v letu 2010) in nizka stopnja samooskrbe z zelenjavo. V letu 2010 je bila stopnja samooskrbe z zelenjavo le 30,6-odstotna, v letu 2000 je bila 47,1-odstotna, pred vstopom Slovenije v Evropsko unijo pa je bila 38,6-odstotna.

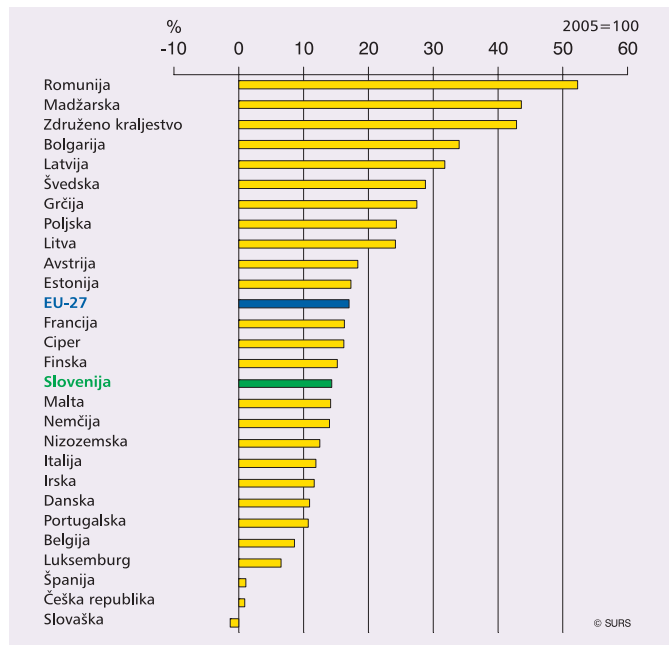
■ Stopnja samooskrbe je bila zelo nizka zlasti med letoma 2000 in 2010 (vse bilance za zadnje leto so bile pripravljene na osnovi začasnih podatkov). Zelo nizka je bila samooskrba zlasti z zelenjavo (3-odstotna v letu 2010) in z žiti (56-odstotna v letu 2010). Precej nizka je bila tudi stopnja samooskrbe s krompirjem (63-odstotna v letu 2010).

■ K zmanjševanju samooskrbe je zagotovo precej prispevalo tudi zmanjševanje površin kmetijskih zemljišč v uporabi.

■ Po podatkih iz popisov kmetijstva se je namreč površina zemljišč, namenjenih za kmetijsko rabo, v letu 2010 v primerjavi z letom 2000 zmanjšala v povprečju za 2,4 % ali za 11.447 hektarjev. Najbolj so se zmanjšale površine s trajnimi nasadi (za 10,4 %).

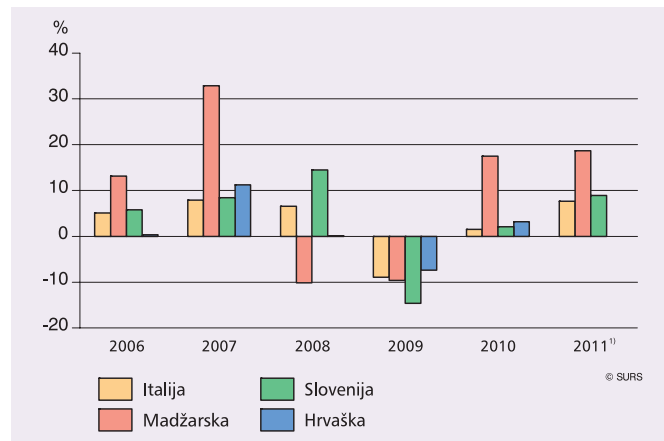
$$\text{Stopnja samooskrbe} = \frac{\text{pridelava}}{\text{domača poraba}} * 100$$

Grafikon 21: Gibanje cen kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih, EU-27, 2010

Vir: Eurostat

Grafikon 22: Letna rast cen kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih, izbrane evropske države

1) Za leto 2011 ni podatka za Hrvaško.

Vir: Eurostat

■ Cene kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih so se v letu 2010 v primerjavi z letom 2005 zvišale v vseh državah članicah EU, razen na Slovaškem; tam so se nekoliko znižale. Na ravni EU-27 so bile višje v povprečju za 17 %, v Sloveniji pa za nekaj več kot 14 %.

■ Cene kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih so se v opazovanih letih zvišale tudi v naših sosednjih državah, in sicer v povprečju najbolj na Madžarskem, najmanj pa na Hrvaškem in Italiji.

3 KONČNA PORABA

*Inflacija je edini davek,
ki ga dobimo brez zakona.*

(Milton Friedman)

Denarna sredstva, ki jih porabijo gospodinjstva, lahko glede na porabo razdelimo v tri glavne skupine; v prvo skupino spadajo izdatki za življenjske potrebščine (84,6 %), v drugo izdatki za stanovanje ali hišo (10,9 %) in v tretjo drugi izdatki (4,5 %). Izdatki za življenjske potrebščine so v letu 2009 v povprečju znašali 6.902 EUR na člana gospodinjstva; največji delež teh izdatkov je bil namenjen za hrano in brezalkoholne pijače, sledili so jim izdatki za prevoz, stanovanje in drugo.

Podatki o porabljenih sredstvih so skupaj s cenami izbranih proizvodov osnova za izračun **indeksov cen življenjskih potrebščin (ICŽP)**. Z njimi merimo spremembe cen izdelkov in storitev, ki jih domače prebivalstvo namenja za nakupe predmetov končne porabe doma in v tujini.

Foto: Ema Mišić

- Potrošne navade gospodinjstev so se z leti precej spremenile, in te spremembe so se odrazile tudi v sestavi in obsegu košarice za izračun indeksov cen življenjskih potrebščin.

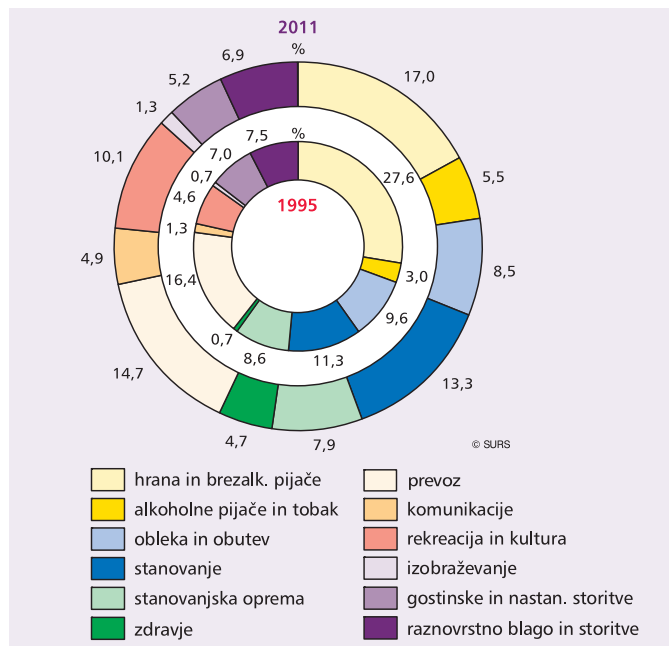
Tabela 7: Proizvodi v košarici za izračun ICŽP, Slovenija

	število	
	1995	2011
0 SKUPAJ	444	669
1 Hrana in brezalk. pijače	127	160
2 Alkoholne pijače in tobak	12	17
3 Obleka in obutev	78	64
4 Stanovanje	27	35
5 Stanovajska oprema	73	76
6 Zdravje	10	49
7 Prevoz	30	60
8 Komunikacije	9	17
9 Rekreativna in kultura	39	85
10 Izobraževanje	1	7
11 Gostinske in nastan. storitve	12	39
12 Raznovrstno blago in storitve	26	60

Vir: SURS

V letu 2009 je član gospodinjstva porabil povprečno 65 l mleka, 38 kg kruha in peciva, 19 kg jabolk, 31 kg krompirja in 29 kg mesa.

Grafikon 23: Glavne skupine ICŽP, Slovenija

Vir: SURS

■ Spremembe potrošnih navad gospodinjstev se lepo odražajo v zmanjševanju izdatkov za blago in v povečevanju izdatkov za storitve; to je zagotovo tudi posledica krepitve storitvenih dejavnosti in upadanja industrije oz. predelovalnih dejavnosti.

■ Delež izdatkov za blago je leta 1995 znašal skoraj 80 %, delež izdatkov za storitve pa nekaj več kot 20 %. Do leta 2011 se je delež izdatkov za blago zmanjšal na malo manj kot 70 %, delež izdatkov za storitve pa se je povečal na 30 %.

■ Največji delež v košarici za izračun ICŽP še vedno predstavljajo izdatki za hrano in brezalkoholne pijače; v letu 2011 so znašali 17 %; sledili so jim izdatki za prevoz (15 %) in izdatki za stanovanje (13 %).

3.1 Inflacija in inflacijska pričakovanja

Inflacija je trajna rast vseh oz. velikega števila cen izdelkov in storitev v daljšem obdobju, ki zmanjšuje vrednost denarja oz. njegovo kupno moč. Od leta 1998 se v Sloveniji kot merilo inflacije uporablja indeks cen življenjskih potrebščin.

Tabela 8: Inflacija v Sloveniji, 1953–2011

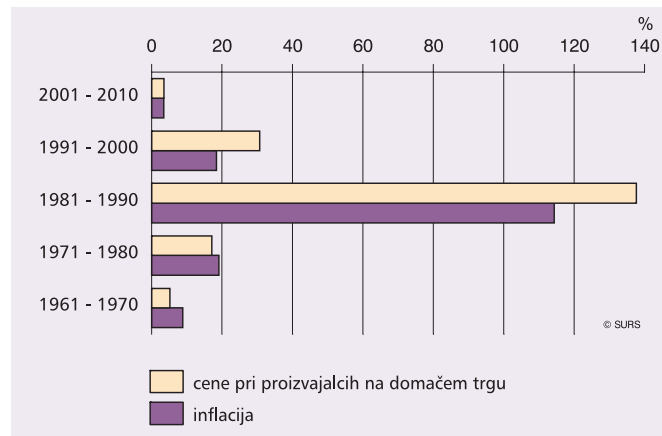
Najvišja (leta 1989)	2.818,1 %
Najnižja (leta 2009)	1,8 %
Letna (leta 2011)	2,0 %

Vir: SURS

■ Cene pri proizvajalcih in tudi drobnoprodajne cene so najhitreje naraščale v osemdesetih letih prejšnjega stoletja, in sicer so se v posameznem letu v povprečju zvišale prve za nekaj več kot 137 %, druge pa za 114 %. Pri tako visokih stopnjah rasti cen govorimo že o hiperinflaciji.

■ V letu 2011 je znašala letna rast cen, merjena z indeksom cen življenjskih potrebščin, 2,0 %; povprečna letna rast cen pa je bila 1,8-odstotna.

Grafikon 24: Povprečna letna rast inflacije in cen pri proizvajalcih, Slovenija

Vir: SURS

*INFLACIJA =
plačevanje v prihodnjem letu z lanskimi plačami*

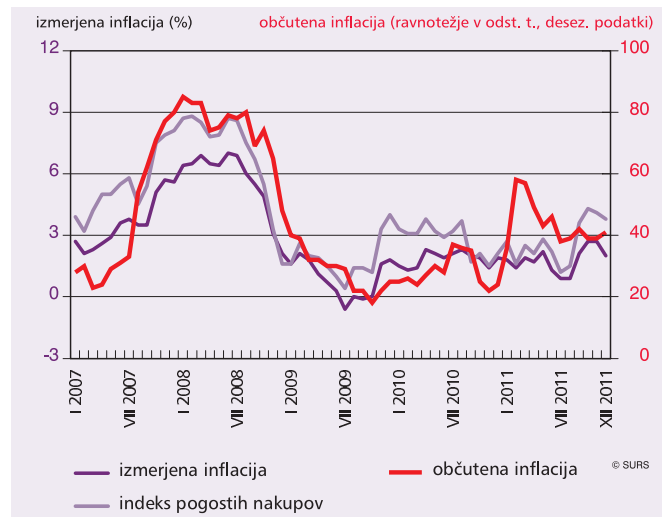
■ **Občutena inflacija** se pogosto zelo razlikuje od uradno izračunane inflacije. Razlogov je več: zvišanja cen pritegnejo v medijih več pozornosti kot znižanja, **pogosti nakupi, tj. nakupi iz denarnice**, se bolj opazijo kot pa redkejši nakupi in neposredne obremenitve; prav tako se lahko struktura potrošnje posameznika močno razlikuje od potrošnje povprečnega porabnika.

■ Uradne izračune inflacije lahko uporabnikom približamo oz. razložimo na več načinov. Eden teh je **indeks pogostih nakupov**; ta indeks meri gibanje cen proizvodov in storitev, ki se pogosto kupujejo in plačujejo »iz denarnice«. Prav spremembe cen teh proizvodov in storitev potrošniki najbolje zaznajo.

■ Iz grafikona 25 je razvidno, da je indeks pogostih nakupov praviloma višji od skupnega ICZP; ta je namreč sestavljen iz pogostih in manj pogostih nakupov.

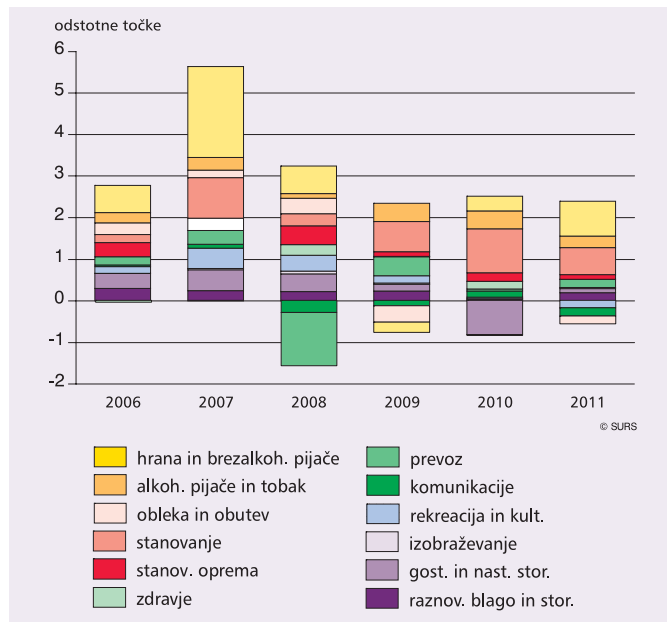
■ Po gibanju občutene inflacije pa se vidi, da imajo ljudje pogosto občutek, da so se cene dvignile še mnogo bolj, kot so se v resnici; to se največkrat dogaja ob napovedanih podražitvah ali v času gospodarske krize in različnih sprememb (kot je bila npr. uvedba evra).

Grafikon 25: Gibanje uradne inflacije, indeksa pogostih nakupov in občutene inflacije, Slovenija, 2007–2011

Vir: SURS

Grafikon 26: Prispevek posameznih skupin ICŽP k skupni inflaciji, Slovenija

Vir: SURS

■ Posamezne skupine ICŽP vsako leto različno prispevajo k skupni inflaciji, odvisno od tega, kakšno utež imajo in v kolikšni meri se spreminjajo cene. Uteži se spreminjajo vsako leto, v pretežni meri temeljijo na podatkih iz anket o porabi v gospodinjstvih, te podatke pa na SURS dopolnjujemo in preverjamo še z drugimi statističnimi in drugimi viri, ki so nam na voljo.

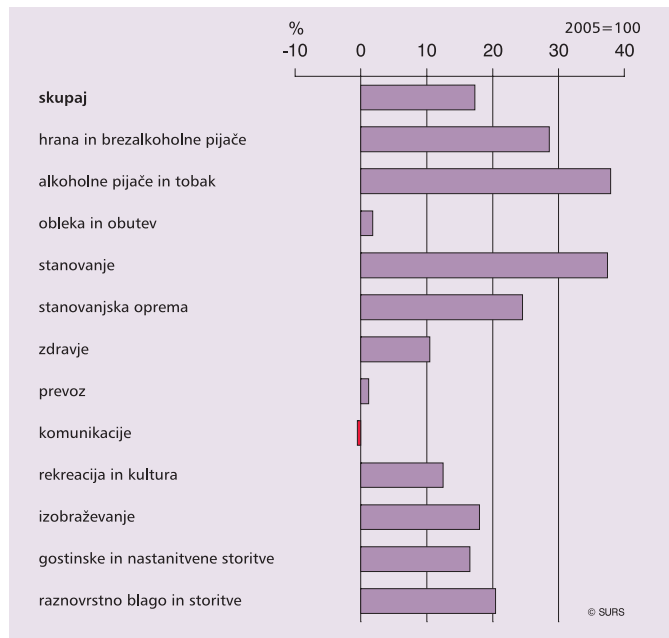
■ Vsako leto na inflacijo pomembno vpliva gibanje cen v skupinah hrana in brezalkoholne pijače, stanovanje in prevoz, saj gre za skupine, ki imajo tudi najpomembnejše deleže v skupni potrošnji gospodinjstev.

■ Iz grafikona 26 je razvidno, da so višje cene hrane in brezalkoholnih pijač vsako leto opazno zviševale skupno inflacijo, najbolj pa v letu uvedbe evra; izjema je bilo le leto 2009, v katerem so se cene v povprečju znižale.

■ Na gibanje cen v skupinah stanovanje in prevoz pa pomembno vplivajo cene naftnih derivatov oz. tekočih in pogonskih goriv. Iz grafikona 26 je razvidno, da je bil njihov vpliv na inflacijo negativen le leta 2008; takrat so se namreč pogonska goriva opazneje pocenila.

*Višje cene
hrane in brezalkoholnih pijač so vsako leto
opazno zviševale skupno inflacijo.*

Grafikon 27: Gibanje drobnoprodajnih cen po glavnih skupinah ICŽP, Slovenija, 2011

Vir: SURS

■ V obdobju 2006–2011 so se drobnoprodajne cene v povprečju zvišale za več kot 17 %.

■ Najbolj so se zvišale cene alkoholnih pijač in tobaka ter izdelkov in storitev v skupini stanovanje (v vsaki za skoraj 38 %), znižale pa so se le cene v skupini komunikacije (za malo manj kot 1 %).

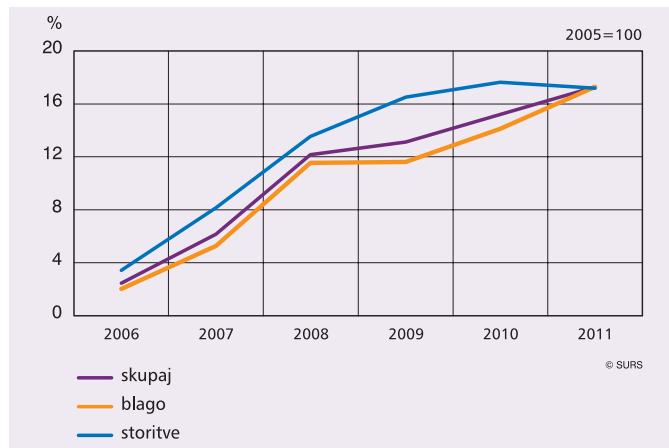
■ V skupini stanovanje so se v zadnjih šestih letih najbolj zvišale cene goriv in energije (za nekaj več kot 52 %); daljinska energija in plin sta se podražila za okoli 65 %, tekoča goriva so se podražila za 61 % in električna energija za nekaj več kot 46 %.

■ V skupini hrana in brezalkoholne pijače so se cene v zadnjih šestih letih zvišale za skoraj 29 %. Najbolj so se zvišale cene olja in maščob (za 58 %) ter mleka, mlečnih izdelkov in jajc (za nekaj več kot 42 %).

■ V zadnjih šestih letih so se precej podražili tudi izdelki v skupini stanovajska oprema (za skoraj 25 %). Cene pohištva in opreme in tudi cene izdelkov za vzdrževanje gospodinjstva so se zvišale za okoli 33 %.

■ Čeprav so se pogonska goriva od leta 2005 podražila za 38 %, so se cene v skupini prevoz zvišale le za 1 %, ker so se hkrati na drugi strani avtomobili (novi in rabljeni) pocenili, in sicer v povprečju za 32 %.

Grafikon 28: Gibanje drobnoprodajnih cen blaga in storitev, Slovenija

Vir: SURS

- Rast cen storitev je bila v primerjavi z letom 2005 stalno višja od rasti cen blaga, v zadnjih dveh letih pa se je blago v povprečju bolj dražilo od storitev, tako da se je skupna rast cen blaga v letu 2011 skoraj povsem izenačila s skupno rastjo cen storitev.

- Pri tem izstopa razlika v rasti cen med prvim in drugim delom tega 6-letnega obdobja. V obdobju 2006–2008 je bila rast cen bistveno višja od rasti cen v obdobju 2009–2011. V prvih treh letih so se storitve podražile za 13,5 %, blago pa za 11,5 %, v zadnjih treh letih pa blago nekaj več kot 5 %, storitve pa za nekaj več kot 3 %.

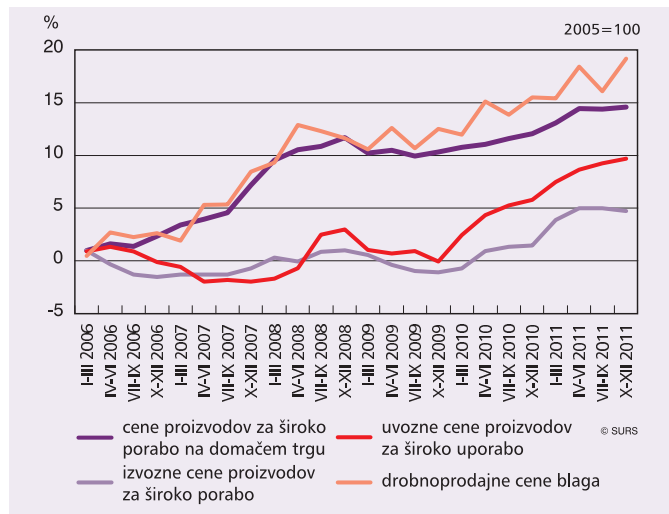
- Največje razlike med rastjo cen v prvih treh letih in rastjo cen v zadnjih treh letih smo zaznali predvsem pri storitvah.

- V prvih treh letih so se bistveno bolj kot v zadnjih treh letih dražile gostinske storitve, počitnice v paketu, storitve za šport in rekreacijo, storitve za vzdrževanje in popravila stanovanj, predšolsko izobraževanje, finančne storitve, najemnine, zdravstveno zavarovanje in storitve za osebno nego.

- V drugem obdobju, tj. od 2009 do 2011, pa so se bistveno bolj kot v prvem zvišale cene komunalnih storitev, stanovanjskega zavarovanja, električne energije in alkoholnih pijač.

*Cene blaga in storitev
so se v obdobju 2006–2008 dvigale
še enkrat hitreje kot v obdobju 2009–2011.*

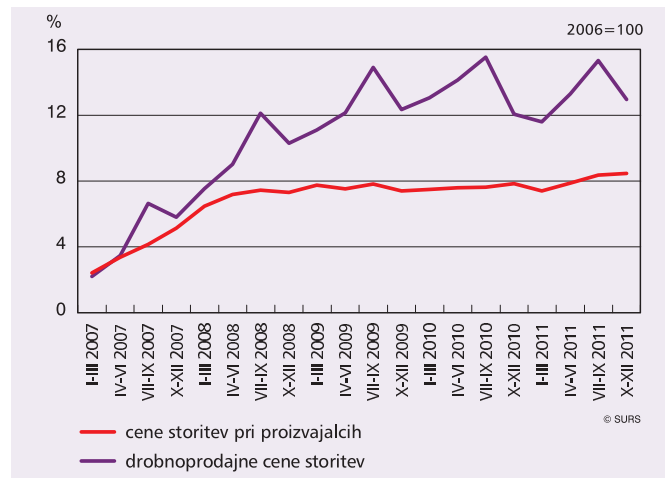
Grafikon 29: Gibanje cen proizvodov za široko porabo in cen blaga, Slovenija

Vir: SURS

- V preteklih šestih letih so se najbolj dvignile drobnoprodajne cene blaga (za 17,3 %), sledile so cene proizvodov za široko porabo pri proizvajalcih na domačem trgu (za 14,4 %), cene uvoženih proizvodov (za 8,8 %) in cene izvoženih proizvodov (za 4,6 %).

Grafikon 30: Gibanje cen storitev, Slovenija

Vir: SURS

- Cene storitev, katerih uporabniki so gospodinjstva (drobnoprodajne cene), in cene storitev, katerih uporabniki so poslovni subjekti (storitve pri proizvajalcih), so se zlasti od leta 2008 naprej gibale zelo različno.
- V obdobju 2007–2011 so se cene storitev pri proizvajalcih v povprečju zvišale za 8 %, drobnoprodajne cene storitev pa za 13 %.

Tabela 9: Povprečne letne drobnoprodajne cene izbranih izdelkov in storitev, Slovenija

	EUR				
	1991	2001	2006	2007	2011
Dolgozrnati riž, 1 kg	0,19	1,56	1,77	1,84	2,23
Pšenična moka, 1 kg	0,06	0,54	0,61	0,71	0,88
Beli kruh, 1 kg	0,12	1,41	1,90	1,93	1,78
Testenine, 1 kg	0,18	1,53	1,66	1,79	2,06
Svinjina, kotlet, 1 kg	0,82	6,20	4,83	5,19	5,60
Piščanec, cel, 1 kg	0,35	2,95	2,87	3,11	3,65
Sveže mleko, neposneto, 1 l	0,06	0,54	0,56	0,60	0,82
Kokošja jajca, razred A, 10 kos	0,18	1,01	1,30	1,46	1,59
Maslo, 250 g	0,18	1,20	1,42	1,53	1,91
Jedilno olje, 1 l	0,18	1,00	1,43	1,49	2,30
Jabolka, 1 kg	0,15	0,74	0,82	0,99	1,19
Krompir, 1 kg	0,05	0,32	0,53	0,71	0,64
Sladkor, beli, 1 kg	0,11	0,75	0,82	0,82	1,00
Mlečna čokolada, 1 kg	0,99	6,77	7,88	8,30	8,60
Pivo, lager, 1 l	0,14	1,34	1,39	1,43	1,81
Cigarete, uvoz, 1 zavoj	0,05	1,56	2,32	2,53	3,20
Vozovnica za mestni avtobus	0,05	0,75	0,97	0,93	0,84
Dnevni časopis	0,07	0,57	0,79	0,82	1,20
Skodelica kave v lokalu	0,05	0,59	0,81	0,93	1,16
Striženje ženskih dolgih las	1,14	18,29	23,79	25,25	30,83

 najnižja cena	 srednje visoka cena	
 nizka cena	 visoka cena	 najvišja cena

Vir: SURS

■ V zadnjih dvajsetih letih se je daleč najbolj podražil zavojček cigaret. Za enak znesek bi leta 1991 lahko kupili kar 64 zavojčkov, leta 2011 pa bi dobili samo enega.

■ V zadnjih dvajsetih letih se je močno podražil tudi obisk frizerskega salona. Za znesek, ki ga je gospa leta 2011 plačala za en obisk pri frizerju, bi leta 1991 lahko obiskovala frizerja celo leto 2-krat mesečno.

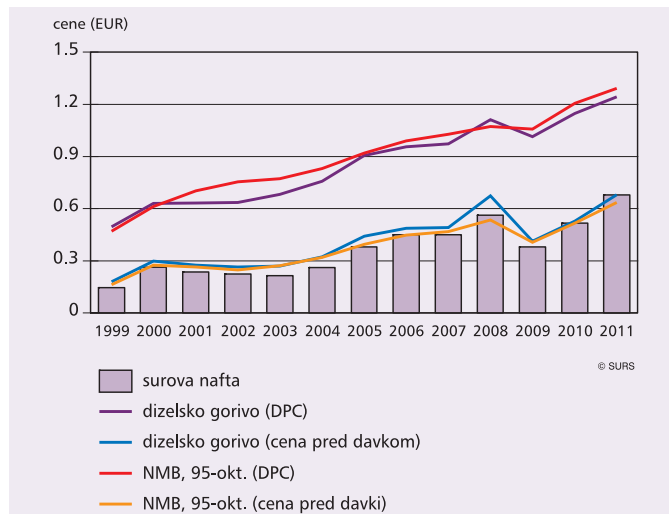
■ V letu 1991 bi v gostinskem lokalu dobili kar 23 skodelic kave za ceno ene kave v letu 2011. Leta 1991 bi si lahko s povprečno mesečno neto plačo privoščili 861 skodelic kav, leta 2011 pa 851.

■ Skodelica kave se je samo v obdobju 2006–2008 podražila za več kot 40 %, predvsem zaradi prehoda na skupno evropsko valuto.

Foto: Viviana Maček

Grafikon 31: Povprečne letne cene surove nafte in pogonskih goriv, Slovenija in svetovni trgi

Vir: ECB, SURS

■ V Sloveniji se cene naftnih derivatov oblikujejo na osnovi 14-dnevnega modela; ta je predpisan z uredbo. Osnova za oblikovanje cen sta gibanje cen naftnih derivatov na kotaciji CIF Mediteran in gibanje tečaja ameriški dolar/evro. K osnovni ceni se prištejejo še prispevek za obvezne rezerve, marže distributerjev ter fiskalne obremenitve (trošarina, prispevek za učinkovito rabo energije, pri kurilnem olju še okoljska dajatev ter DDV).

Tabela 10: Povprečne drobnoprodajne cene goriv, Slovenija

	EUR/l			
	1999	2003	2007	2011
Kurilno olje, ekstra lahko	0,237	0,385	0,618	0,911
NMB, 95-okt.	0,454	0,772	1,030	1,290
Dizelsko gorivo	0,466	0,682	0,974	1,243

Vir: SURS

■ Tudi v Sloveniji je gibanje cen naftnih derivatov večinoma odvisno od gibanja cen surove nafte na svetovnih trgih, v zadnjih letih pa vse bolj tudi od spreminjanja fiskalnih obremenitev, ki jih določa naša država.

■ Povprečna cena kurilnega olja je bila leta 2011 glede na leto 2007 višja za 0,293 EUR ali za več kot 47 %, glede na leto 1999 pa za 0,674 EUR ali za več kot 284 %.

■ Povprečna cena neosvinčenega 95-oktanskega bencina je bila leta 2011 glede na leto 2007 višja za 0,260 EUR ali za več kot 25 %, v primerjavi z letom 1999 pa za 0,836 EUR ali za več kot 184 %. Najmanj se je v tem obdobju podražilo dizelsko gorivo; povprečna cena tega goriva je bila namreč leta 2011 glede na leto 2007 višja za 0,269 EUR ali za malo manj kot 28 %, glede na leto 1999 pa za 0,777 EUR ali za skoraj 167 %.

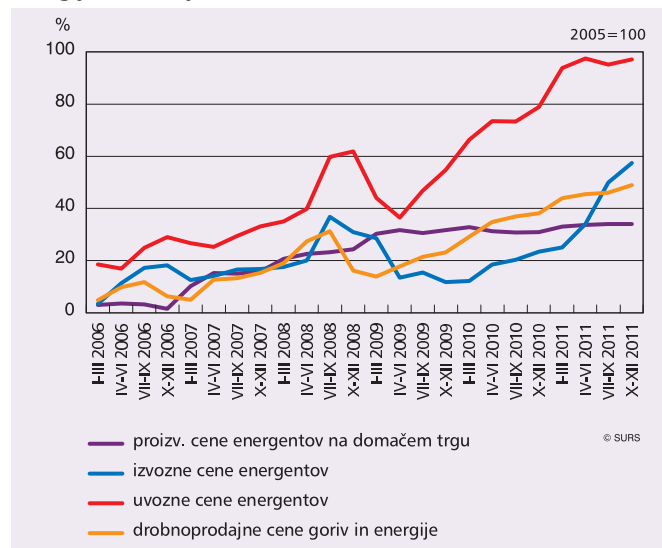
V vseh indeksih cen, ki jih izračunava SURS, izredno pomembno vlogo igrajo energenti. Cene energentov so se v zadnjih šestih letih zelo močno zvišale, deloma zagotovo tudi zaradi njihove vse večje porabe.

Foto: Katja P. Ručigaj

Od sredine leta 2009 so še posebej močno naraščale uvozne cene energentov.

Grafikon 32: Gibanje cen energentov ter cene goriv in energije, Slovenija

Vir: SURS

- V obdobju 2006–2011 so se v Sloveniji najbolj zvišale cene uvoženih energentov (za 95,9 %), sledile so jim drobnoprodajne cene goriv in energije (za 46,1 %), izvozne cene energentov (za 41,6 %) in cene energentov pri proizvajalcih za prodajo na domačem trgu (za 33,7 %).

3.2 Vpliv davščin na cene

Na gibanje cen pomembno vplivajo tudi spremembe davkov in trošarin. Vlada pri nas najpogosteje spreminja trošarine za naftne derivate, manj pogosto pa trošarine za alkoholne pijače in tobak. Nekajkrat pa so bile v zadnjih letih spremenjene tudi davčne stopnje za določene izdelke oz. storitve.

Grafikon 33: Prispevek davčnih stopenj in trošarin k skupni inflaciji, Slovenija

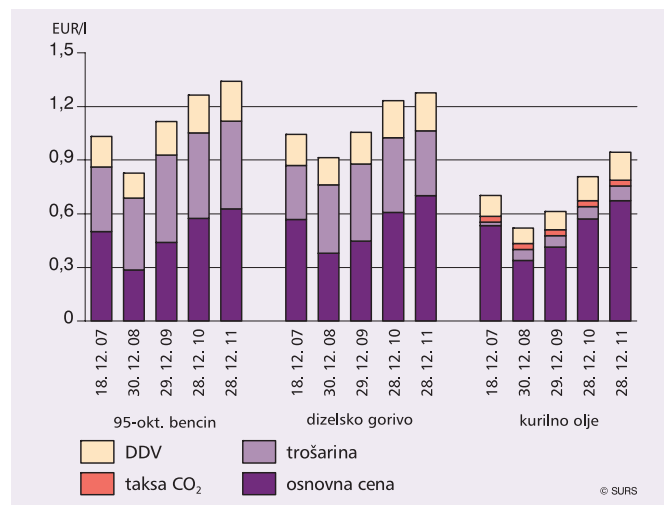

Vir: SURS

- Vpliv spremenjenih davkov in trošarin na inflacijo je bil v posameznih letih zelo različen. Višje obdavčitve so v največji meri vplivale na skupno inflacijo v letih 2009 in 2003, in sicer so se takrat najbolj zvišale trošarine

za naftne derivate in alkoholne pijače ter tobak. V zadnjih treh letih pa je vlada predvsem z zniževanjem trošarin za naftne derivate vplivala na znižanje skupne inflacije.

Grafikon 34: Struktura cen naftnih derivatov, Slovenija

Vir: Ministrstvo za gospodarstvo

- Trošarina zavzema v strukturi cene naftnih derivatov pomemben delež. Ta delež se ob spremembah cen sicer zelo spreminja, v povprečju pa v ceni 95-oktanskega bencina znaša okrog 40 % končne cene, v ceni dizelskega goriva okrog 30 % končne cene, v ceni kurilnega olja pa okrog 10 % končne cene.

3.3 Cene nepremičnin

Zagotovitev ustreznega domovanja je bila za človeka vedno ena primarnih potreb. Stroški gradnje, cene nepremičnin, zlasti stanovanj, in tudi najemnine zanje so zelo pomembni ne le za državo, temveč tudi za vsakega posameznika. Cene in dogajanja na trgu nepremičnin spremljamo z **indeksi cen stanovanjskih nepremičnin (ICSN)**, in sicer od leta 2007 (takrat so bili vzpostavljeni); z njimi merimo spremembe cen novih in rabljenih stanovanj in hiš.

Povprečna velikost rabljenega stanovanja, prodanega v letu 2011, je bila 51 m²; zgrajeno je bilo leta 1975, prodano pa je bilo po ceni 1.752 EUR za m².

Tabela 11: Značilnosti stanovanjskega trga, Slovenija, 2010

Število vseh stanovanj	844.349
Povprečna površina stanovanja (m ²)	77,7
Povprečno število oseb v stanovanju	2,4
Število stanovanj na 1.000 prebivalcev	412
Število novih stanovanj	6.352

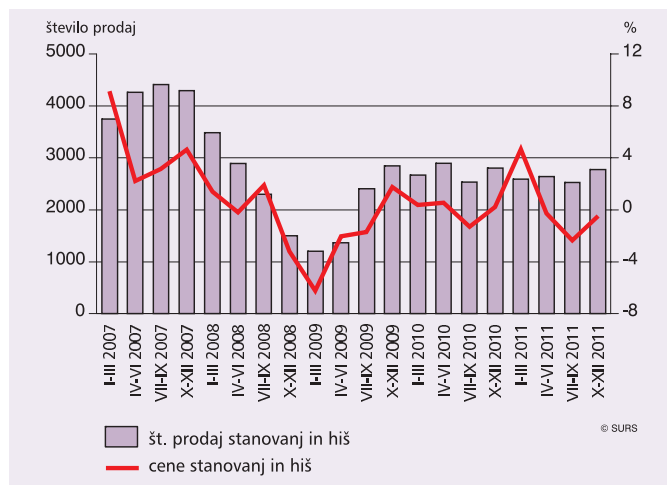
Vir: SURS

Tabela 12: Cene izbranih nepremičnin in njihovo gibanje, Slovenija, 2011

Povprečna cena	EUR
rabljenega stanovanja (za m ²)	1.752
družinske hiše z zemljiščem	118.606
zemljišča za gradnjo stavb (za m ²)	62
Gibanje cen	%
stanovanjskih nepremičnin, skupaj	2,7
novih stanovanj	7,6
novih družinskih hiš	-1,8
rabljenih stanovanj	1,0
rabljenih družinskih hiš	-0,3

Vira: SURS, GURS

Grafikon 35: Gibanje cen in prodaj stanovanj in hiš, Slovenija

Vira: SURS, GURS

■ Cene stanovanj in hiš so podobno kot število njihovih prodaj najbolj naraščale v 2007 in v prvi polovici 2008; sledilo je obdobje močnega upada, in sicer tako cen kot tudi števila prodaj; najnižja raven je bila dosežena v prvem četrtletju 2009. V zadnjih dveh letih se je število prodaj znova nekoliko povečalo, in to se je odrazilo tudi v ponovni rasti cen.

■ Zmanjševanje gradbene dinamike se je precej bolj kot pri cenah stanovanj in hiš odrazilo v zmanjševanju števila izdanih gradbenih dovoljenj in v številu dokončanih stanovanj.

■ Cene novih stanovanj so se v obdobju od 2007 do 2011 v povprečju zvišale za 3,2 %, cene rabljenih stanovanj pa so se v tem obdobju znižale, in sicer za 1,5 %.

*Leta 2011 smo lahko
s povprečno neto plačo kupili 0,6 m²,
leta 2007 pa 0,5 m² rabljenega stanovanja.*

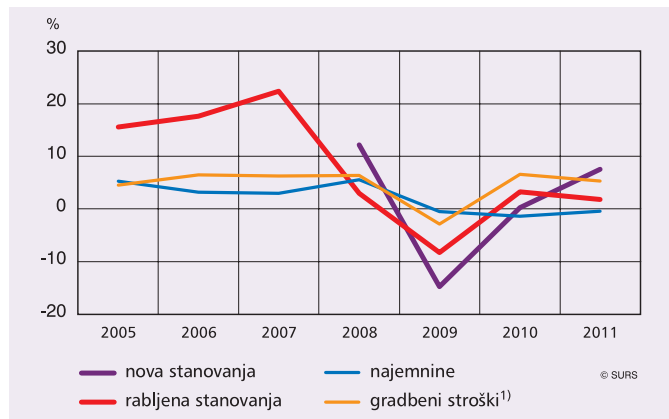
Tabela 13: Izdana gradbena dovoljenja, dokončana stanovanja ter prodaja stanovanj in hiš, Slovenija

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Izdana gradbena dovoljenja	7.235	8.463	10.204	8.376	5.914	4.808	3.732
Dokončana stanovanja	7.516	7.538	8.357	9.971	8.561	6.352	...
Prodaja stanovanj in hiš	8.270	9.507	16.729	10.179	7.828	10.911	10.533

... ni podatka

Vira: SURS, GURS

Grafikon 36: Povprečna letna rast cen stanovanj, najemnin in gradbenih stroškov, Slovenija

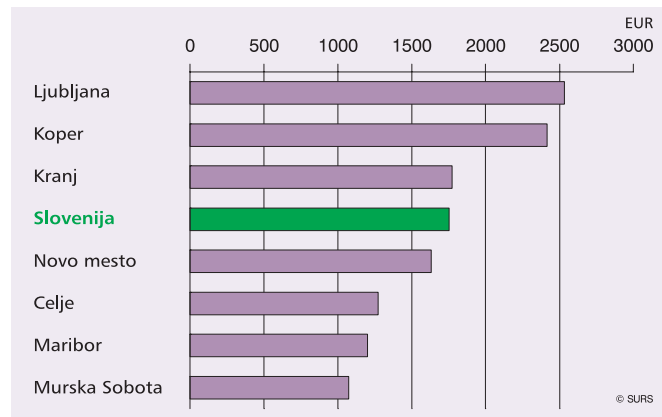

1) Podatki do konca 3. četrtnetja 2011.

Vir: SURS

- Cene stanovanj in hiš so hitro naraščale vse do sredine 2007, ko so stopnje rasti dosegle višek, potem so naraščale počasneje in v začetku 2009 močno upadle. V zadnjih dveh letih zmerno naraščajo predvsem cene stanovanj (predvsem novih), cene hiš pa se še znižujejo.
- Cene najemnin se v zadnjih nekaj letih niso bistveno spreminjale. Dinamiki spreminjanja cen stanovanj zelo sledi dinamika gradbene dejavnosti oz. gradbenih stroškov.

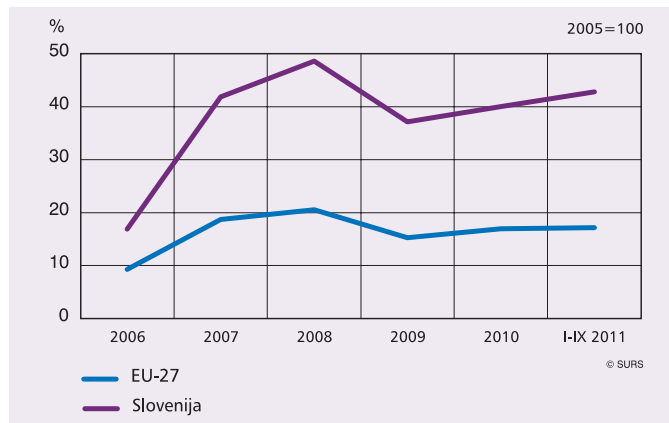
Grafikon 37: Povprečne letne cene rabljenih stanovanj, Slovenija, 2011

Vir: GURS

- Kvadratni meter rabljenega stanovanja je bil v letu 2011 najdražji v Ljubljani, najcenejši pa v Murski Soboti; v Ljubljani je bila cena 2,4-krat višja kot v Murski Soboti.
- Povprečna cena za m² rabljenega stanovanja je bila v letu 2007 23-krat višja od povprečne cene za m² stavbnega zemljišča, leta 2011 pa 28-krat.

Grafikon 38: Gibanje cen stanovanjskih nepremičnin, Slovenija¹⁾ in EU-27

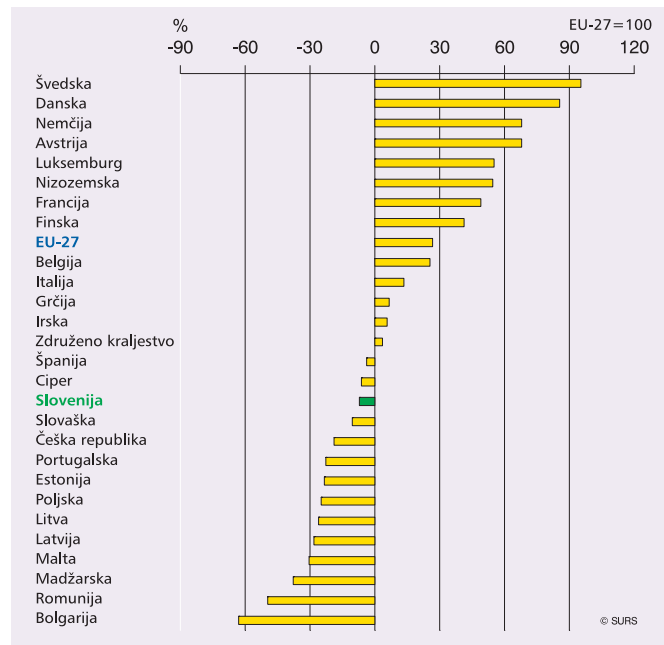

1) Zajeta so le rabljena stanovanja.

Vir: Eurostat

- Cene rabljenih stanovanj so se v zadnjih šestih letih v Sloveniji zviševale precej močneje kot cene stanovanjskih nepremičnin v državah EU-27.
- Raven cen za stanovanjsko gradnjo je bila v Sloveniji v letu 2010 za več kot 7 % nižja od povprečja v EU-27; najvišja je bila na Švedskem (95 % nad povprečjem EU-27), najnižja pa v Bolgariji (63 % pod povprečjem EU-27).

Grafikon 39: Ravni cen za stanovanjsko gradnjo, EU-27, 2010

Vir: Eurostat

4
PRIMERJAVE CEN MED DRŽAVAMI

*V življenju
ne trgujte s svojim časom
in sploh z ničimer drugim kot z denarjem.*

(Rita Mae Brown)

4.1 Harmonizirani indeks cen življenjskih potrebščin (HICŽP)

Spremljanje gibanja cen in zagotavljanje cenovne stabilnosti ne le na območju ene države, temveč tudi širše, je postalo tako zelo pomembno, da je EU to posebej opredelila v Maastrichtskem sporazumu. Za doseg tega cilja je bilo treba razviti **nov kazalnik**, ki bi temeljil na primerljivih in zanesljivih osnovah. Rezultat večletnega dela je **harmonizirani indeks cen življenjskih potrebščin (HICŽP)**.

Njegov osnovni namen je merjenje inflacije in primerjanje inflacijskih stopenj med državami z indeksom cen, ki kaže razlike v spremembah cen ali v strukturah potrošnje med državami. Ta kazalnik meri spremembe drobnoprodajnih cen izdelkov in storitev, ki jih kupujejo potrošniki na ozemlju posamezne države.

Tabela 14: HICŽP, EU-27, 2011

	%
	Letna rast
EU-27	3,0
najvišji (na Slovaškem)	4,6
najnižji (na Švedskem)	0,4
Slovenija	2,1

Vir: Eurostat

■ V Sloveniji izračunavamo HICŽP kot samostojni kazalnik od leta 2001 dalje, pred tem pa je obstajala časovna vrsta podatkov (od leta 1996 dalje) na ravni 12 glavnih skupin proizvodov in storitev.

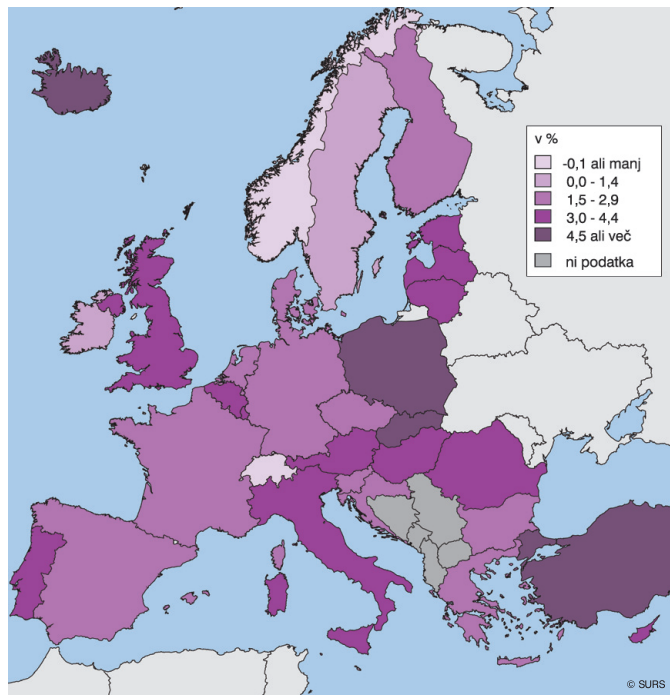
■ Letna rast cen v Sloveniji, merjena s HICŽP, je bila v letu 2011 2,1-odstotna; bila je nižja od rasti cen na območju evropske monetarne unije (tam je bila 2,7-odstotna) in tudi od rasti cen na območju EU-27 (3,0-odstotna).

■ K skupni rasti cen na območju evropske monetarne unije so v letu 2011 prispevale največ višje cene pogonskih in tekočih goriv (0,45 odstotne točke), plina (0,12 odstotne točke) in električne energije (prav tako 0,12 odstotne točke); znižale pa so jo nižje cene telekomunikacij (za 0,15 odstotne točke) in zelenjave (za 0,12 odstotne točke).

Foto: E. Mišič

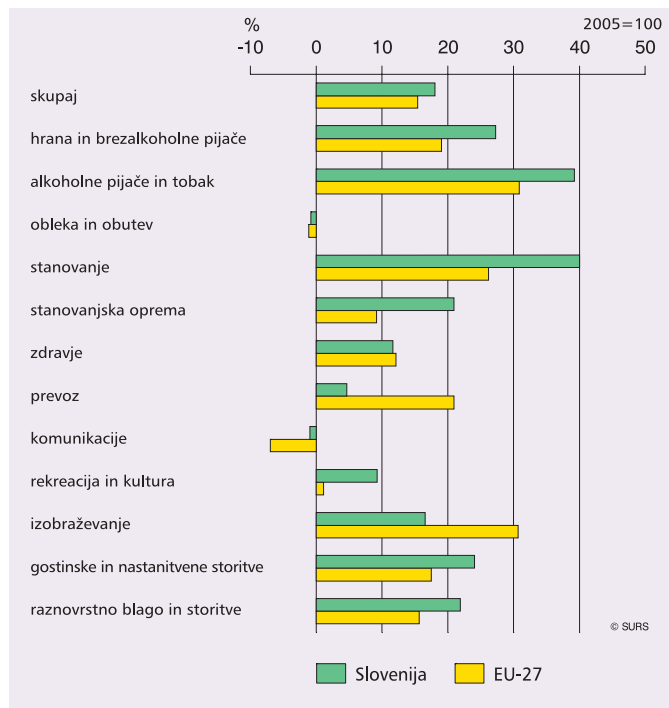
Karta 2: Letna rast cen po HICŽP, evropske države, december 2011

Vir: Eurostat

- V letu 2011 so se cene v Sloveniji in tudi v sosednji Hrvaški zvišale za 2,1 %; v drugih sosednjih državah pa so se dvignile veliko bolj: v Avstriji za 3,4 %, v Italiji za 3,7 %, na Madžarskem pa za 4,1 %.
- V Sloveniji so se v letu 2011 bolj kot v sosednjih državah zvišale drobnoprodajne cene mleka, mlečnih izdelkov in jajc, kruha in drugih izdelkov iz žit ter mesa, občutno manj pa so se zvišale cene zdravil in komunalnih storitev.
- V Italiji so se v letu 2011 občutno bolj kot v Sloveniji zvišale cene goriv in energije, tobaknih izdelkov ter zdravstvenih in prevoznih storitev.
- V Avstriji so se v letu 2011 bolj kot v Sloveniji zvišale cene storitev, predvsem gostinskih in nastanitvenih storitev, izobraževalnih storitev ter počitnic v paketu. Enako je veljalo tudi za brezalkoholne pijače, vino, olja in masčobe ter za pogonska goriva.
- Na Hrvaškem so se v letu 2011 bolj kot v Sloveniji dražile poštna in finančne storitve ter storitve socialnega varstva. Izraziteje kot pri nas so se v trgovinah podražili tudi ribe in pivo.
- Na Madžarskem so se v letu 2011 precej bolj kot v Sloveniji zvišale cene zobozdravstvenih storitev. Enako je veljalo tudi za žgane pijače, brezalkoholne pijače, sladkor in slaščičarske izdelke ter za pogonska goriva.

Grafikon 40: Cene po glavnih skupinah HICŽP, Slovenija in EU-27, 2011

Vir: Eurostat

■ Cene, merjene s HICŽP, so v Sloveniji v obdobju 2006–2011 v povprečju narasle za 18 %, v EU-27 pa za nekoliko manj, v povprečju za nekaj več kot 15 %.

■ V državah članicah EU-27 so se v zadnjih šestih letih najbolj zvišale cene alkoholnih pijač in tobaka (povprečno za skoraj 31 %); te so se močno zvišale tudi v Sloveniji (za nekaj več kot 39 %). Najbolj pa so se v Sloveniji v tem obdobju dvignile cene v skupini stanovanje (za 40 %).

■ Izrazito razliko v gibanju cen med Slovenijo in povprečjem EU-27 smo zaznali v skupinah prevoz, izobraževanje, stanovanje in stanovanjska oprema: v prvih dveh skupinah so se cene v Sloveniji zvišale bistveno manj, v drugih dveh skupinah pa bistveno bolj od povprečja EU-27.

■ Tudi gibanje cen osebnih avtomobilov v skupini prevoz se je v Sloveniji razlikovalo od povprečnega gibanja cen v EU-27; pri nas so se namreč »predvsem na račun rabljenih osebnih avtomobilov« cene v povprečju znižale za več kot 32 %, v EU-27 pa so se v povprečju za 2 % zvišale.

■ V Sloveniji pa so se v zadnjih šestih letih bistveno bolj kot povprečno v EU-27 zvišale cene plina in daljinske energije v skupini stanovanje. V EU-27 se je namreč plin povprečno podražil za 48 %, pri nas pa za 68 %; daljinska energija pa se je v zadnjih šestih letih na ravni EU-27 podražila za 40 %, v Sloveniji pa za 66 %.

4.2 Kupna moč in kazalniki, s katerimi jo merimo

Paritete kupne moči (PKM) so splošno opredeljene kot pretvorniki valut, ki izločajo učinek razlik v ravni cen med državami. Podatke za izračun zagotavljajo statistični uradi držav članic EU; ti morajo Eurostatu letno sporočati cene za več kot tisoč različnih vrst izdelkov in storitev, da bi zagotovili prostorsko primerljivost cen med državami.

Najpogosteje uporabljeni kazalnik razvitosti posamezne države in ekonomske blaginje njenega prebivalstva je **bruto domači proizvod na prebivalca v standardih kupne moči (BDP v SKM)**, izražen kot indeks obsega.

Tabela 15: BDP na prebivalca in raven cen, evropske države, 2010

BDP/prebivalca v SKM	
EU-27=100	
najvišji: Luksemburg	271 %
najnižji: Albanija	28 %
Slovenija	85 % povprečja EU-27
Raven cen:	
EU-27	
razmerje med najcenejšo in najdražjo državo v EU-27	1 : 3
Slovenija	83 % povprečja EU-27

Vir: Eurostat

- BDP na prebivalca v SKM je BDP v nacionalni valuti, pretvorjen z uporabo PKM, izražen kot število enot nacionalne valute za 1 SKM.

- Pariteta kupne moči je bila za leto 2010 za Slovenijo ocenjena na 0,83 EUR/1 SKM.

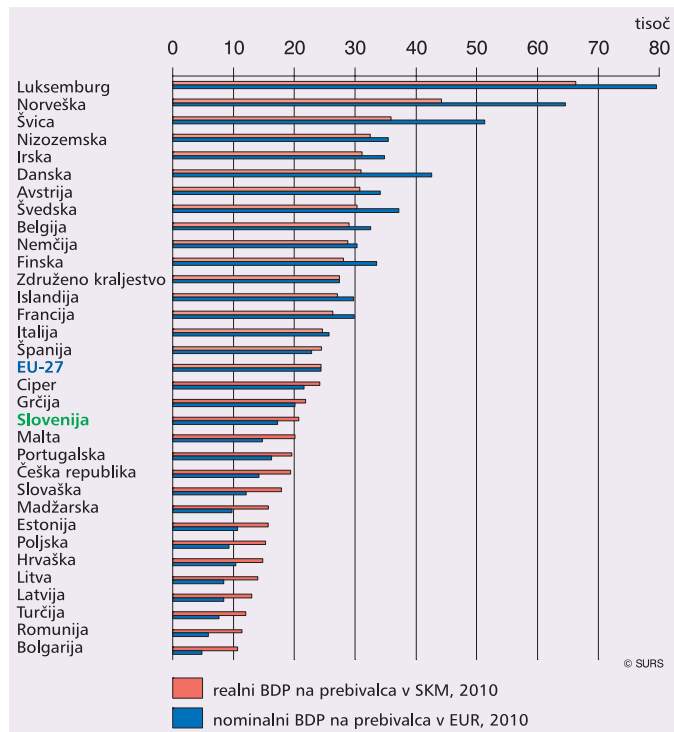
*SKM = umetna valuta,
ki je na ravni povprečja EU-27 enaka 1 EUR*

- Slovenija je po podatkih o BDP na prebivalca v SKM v letu 2010 dosegla 85 % povprečja EU-27. Povprečju EU-27 smo se najbolj približali leta 2008, ko je naš BDP na prebivalca v SKM znašal 22.700 SKM ali 91 % povprečja EU-27.
- Raven cen v Sloveniji je v letu 2010 dosegala 83 % povprečja EU-27.

Foto: Valentina Maček

Grafikon 41: Realni BDP in nominalni BDP na prebivalca, evropske države, 2010

Vira: Eurostat, SURS (preračuni)

■ Slovenski BDP na prebivalca v SKM je tako leta 2010 znašal 20.700 SKM, nominalni BDP na prebivalca pa je znašal 17.262 EUR.

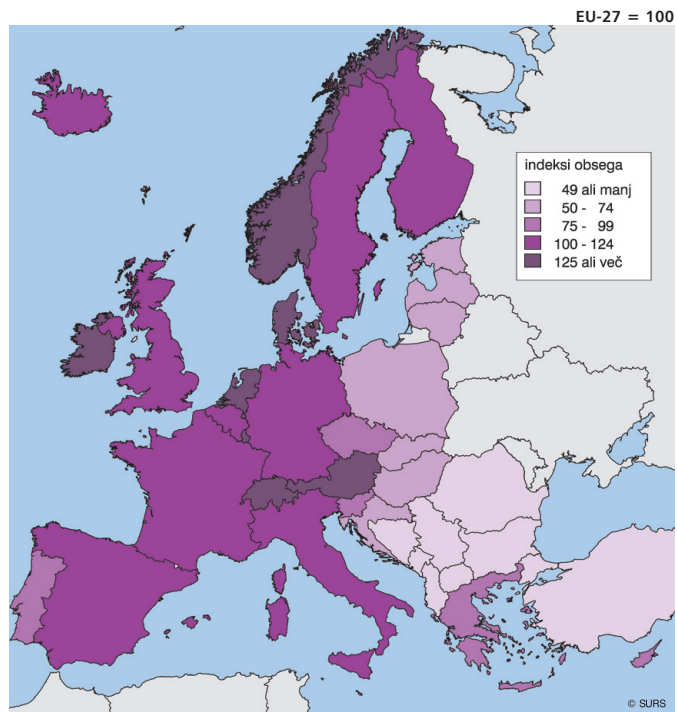
■ Najvišji BDP na prebivalca v SKM so tedaj imeli Luksemburg (66.300 SKM), Norveška (44.200 SKM) in Švica (35.900 SKM), najnižjega pa Bolgarija (10.700 SKM), Romunija (11.400 SKM) in Turčija (12.000 SKM).

■ Realni in nominalni BDP sta izenačena le pri povprečju za EU-27, to pa je za leto 2010 znašalo 24.400 SKM.

■ Zato BDP v SKM imenujemo tudi realni BDP, BDP, pretvorjen s pomočjo deviznega tečaja, pa nominalni BDP.

Splošnejši izrazi za BDP v SKM so tudi realni BDP, BDP v PKM ali BDP po kupni moči.

Karta 3: BDP na prebivalca v SKM, evropske države, 2010

Vira: SURS, Eurostat

■ V zadnjih treh opazovanih letih, od 2008 do 2010, se je BDP na prebivalca v SKM v Sloveniji postopoma zmanjševal, vendar smo kljub padajočemu trendu tudi v letu 2010 ohranili mesto približno v sredini lestvice držav, in sicer za Italijo (101 % povprečja EU-27), Španijo (100 %), Ciprom (99 %) in Grčijo (90 %), hkrati pa pred Malto (83 %), Češko republiko (80 %), Portugalsko (80 %) in Slovaško (74 %).

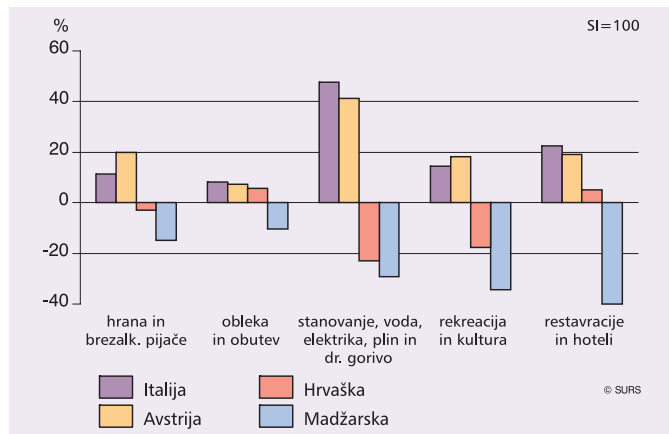
■ BDP na prebivalca v SKM je bil najvišji v letu 2010 v naslednjih državah: Luksemburg (271 % povprečja EU-27), Norveška (181 %), Švica (147 %), Nizozemska (133 %), Irska (128 %), Danska (127 %), Avstrija (126 %), Švedska (123 %), Belgija (119 %) in Nemčija (118 %).

■ Najnižji BDP na prebivalca v SKM glede na povprečje EU-27 je bil v letu 2010 v Albaniji (28 %), Bosni in Hercegovini (31 %), Srbiji (35 %), Makedoniji (36 %) in Črni gori (41 %).

■ Primerjava BDP na prebivalca v SKM v Sloveniji s sosednjimi državami kaže, da je bil BDP na prebivalca v SKM leta 2010 v Sloveniji višji kot na Hrvaškem (za 28 %) in na Madžarskem (za 24 %), hkrati pa nižji kot v Italiji (za 19 %) in v Avstriji (za 48 %).

*BDP na prebivalca
v SKM v Sloveniji je v letu 2010
znašal 85 % povprečja EU-27.*

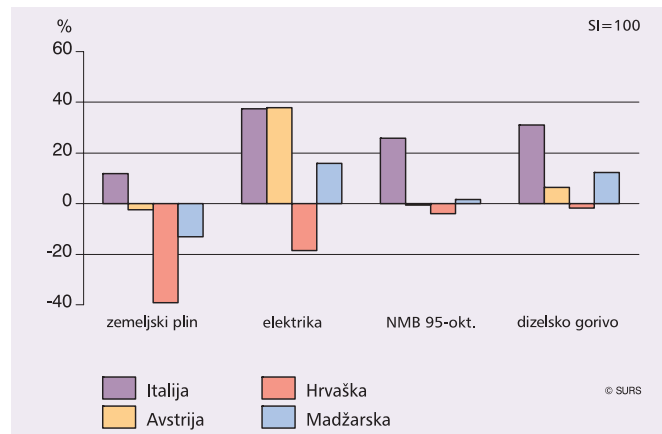
Grafikon 42: PKM, ravni cen za izbrane skupine proizvodov in storitev, Slovenija in sosednje države, 2010

Vira: SURS, Eurostat

- Primerjava ravni cen kaže, da so bile cene v letu 2010 v Avstriji in v Italiji v povprečju višje, na Hrvaškem in na Madžarskem pa nižje kot v Sloveniji.
- V Avstriji in v Italiji so bile občutno višje kot v Sloveniji cene vzdrževanja stanovanja, elektrike, vode, plina in drugih goriv.
- Na Madžarskem pa so bile precej nižje kot v Sloveniji cene storitev v restavracijah in hotelih ter storitve za rekreacijo in kulturo.

Grafikon 43: PKM, ravni cen za energente, Slovenija in sosednje države, 2010 in 2012¹⁾

1) Cene NMB 95-okt. in dizelskega goriva veljajo za februar 2012.

Viri: SURS, Eurostat, AMZS

- Primerjava cen izbranih energentov kaže, da so bile v Italiji višje kot v Sloveniji cene električne energije, dizelskega goriva, 95-oktanskega NMB in zemeljskega plina; v Avstriji pa je bila precej višja kot v Sloveniji cena električne energije.
- Cenejša kot v Sloveniji pa so bila nekatera goriva na Hrvaškem, predvsem zemeljski plin in električna energija.

Tabela 16: Cene izbranih proizvodov, Slovenija in sosednje države, junij 2010

	EUR				
	Slovenija	Avstrija	Italija	Madžarska	Hrvaška
Dolgozrnat riž, 1 kg	2,23	2,08	2,42	1,08	2,56
Pšenična moka, 1 kg	0,85	0,94	0,72	0,39	0,63
Beli kruh, 1 kg	1,79	...	2,68	0,83	1,58
Testenine, 1 kg	2,08	2,89	1,55	...	2,43
Svinjina, kotlet, 1 kg	5,45	9,49	8,39	3,82	5,53
Piščanec, cel, 1 kg	3,33	4,38	4,39	2,59	3,01
Sveže mleko, neposneto, 1 l	0,74	0,86	1,39	0,69	0,71
Kokošja jajca, razred A, 10 kosov	1,52	2,73	2,12	1,12	1,87
Maslo, 250 g	1,83	1,40	2,00	1,75	1,67
Oljčno olje, ekstra deviško, 1 l	9,48	7,78	5,12	9,04	9,50
Jabolka, 1 kg	1,00	1,75	1,79	0,78	0,99
Krompir, 1 kg	0,65	1,13	0,95	0,66	0,76
Sladkor, beli, 1 kg	0,79	0,88	0,96	0,65	0,89
Mlečna čokolada, 1 kg	8,38	8,59	11,70	8,35	10,83
Sladoled, 1 l	3,63	4,20	3,27	3,79	3,98
Pivo, lager ¹⁾ , 1 l	1,72	1,58	3,25	1,23	1,50
Cigareti, uvoz, 1 zavoje	3,00	3,95	...	2,64	2,42
Vozovnica za mestni avtobus	0,89	1,61	1,00	0,87	1,18
Dnevni časopis	1,10	1,00	1,16	0,52	0,95
Skodelica kave v lokalu	1,12	2,40	0,86	0,77	0,95
Striženje ženskih dolgih las	29,26	43,29	17,29	8,93	11,66

 najnižja cena	 srednje visoka cena	
 nizka cena	 visoka cena	 najvišja cena

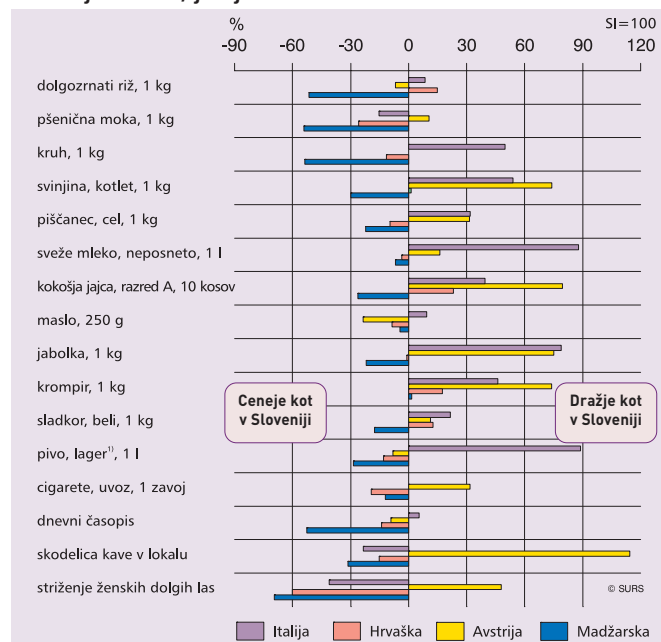
... ni podatka

1) Cena v supermarketu.

Viri: SURS, Eurostat, hrvaški statistični urad

■ Primerjava drobnoprodajnih cen izbranih proizvodov med Slovenijo in sosednjimi državami kaže na precejšnje razlike. Na Madžarskem so bile cene v povprečju nižje, v Avstriji pa višje.

Grafikon 44: Ravni cen izbranih proizvodov, Slovenija in sosednje države, junij 2010

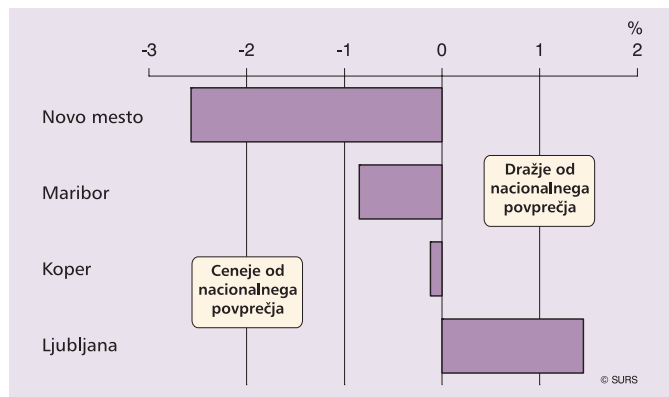
1) Cena v supermarketu.

Vira: SURS, Eurostat

4.3 Regionalne razlike v cenah

Večina držav, tudi Slovenija, zbira podatke o cenah proizvodov, na podlagi katerih se izračuna PKM, le v prestolnici. Za ugotavljanje razlik v cenah med posameznimi mesti in nacionalnim povprečjem pa se računajo prostorski koeficienti, s pomočjo katerih lahko cene v posameznem mestu pretvorimo na nacionalno raven.

Grafikon 45: Raven cen v posameznem mestu glede na povprečno raven cen v Sloveniji, 2010

Vir: SURS

- Primerjava cen v posameznem mestu s povprečnimi nacionalnimi cenami pokaže, v katerem mestu je raven cen najvišja oz. najnižja.

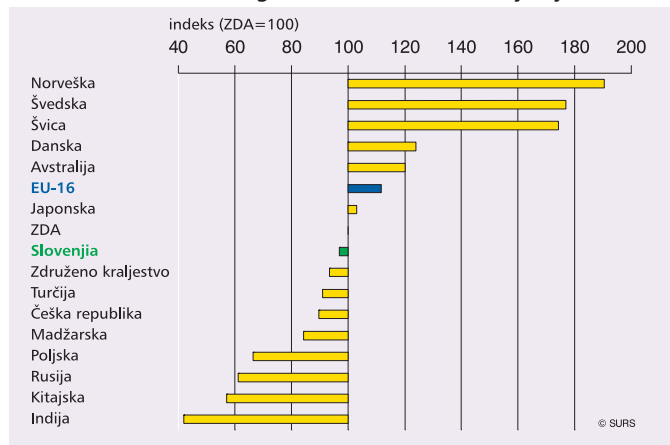
- V letu 2010 je bila raven cen v Ljubljani v povprečju višja od splošne ravni cen v Sloveniji. Raven cen v Novem mestu, Mariboru in Kopru pa je bila v povprečju nižja od nacionalnega povprečja.

- Razlike v ravneh cen med mesti so še nekoliko izrazitejše na ravni blaga in storitev. V letu 2010 sta bili raven cen blaga in tudi raven cen storitev v Ljubljani »pričakovano« nad slovenskim povprečjem, a prva (raven cen blaga) precej bolj kot druga (raven cen storitev). V Novem mestu pa sta bili tako raven cen blaga kot tudi raven cen storitev precej pod nacionalnim povprečjem.

- Z vidika glavnih skupin proizvodov in storitev so bile razlike v ravneh cen med mesti v letu 2010 največje pri skupinah gostinske in nastanitvene storitve, izobraževanje, stanovanje ter obleka in obutev, najmanjše pa pri skupinah prevoz, komunikacije, alkoholne pijače in tobak ter raznovrstno blago in storitve. V te skupine namreč spadajo v največjih deležih tisti proizvodi, katerih cene so enake v celi državi.

Indeks »big Mac« je kot enostaven vodnik tržnega dogajanja uvedel pred 25 leti britanski tednik The Economist; omenjeni indeks prikazuje relativno precenjenost ali podcenjenost svetovnih valut. Temelji na načelu paritet kupne moči, le da namesto tečajev valut primerjamo cene priljubljenega McDonaldsovega hamburgerja. Če bi bile valute uravnotežene, bi namreč omenjeni hamburger v vseh državah stal toliko kot v ZDA.

Grafikon 46: Indeks »big Mac«, izbrane države, junij 2011

Vir: The Economist (The Economist's Big Mac Index (July 28th, 2011, Big Mac prices valued at today's exchange rates, 3. 3. 2012)

Tabela 17: Indeks »big Mac«, Slovenija, 2010

	Koper	Ljubljana	Maribor	Novo mesto
Hamburger big Mac EUR	2,50	2,50	2,50	2,50
Povprečna mesečna neto plača (EUR)	994,80	1.097,62	937,78	1.025,79
Povprečna neto plača na uro (EUR)	5,92	6,53	5,58	6,11
Čas dela za en big Mac min.	25	23	27	24,5
Hamburgerji big Mac število za povprečno neto plačo	397	439	375	410

Vir: SURS

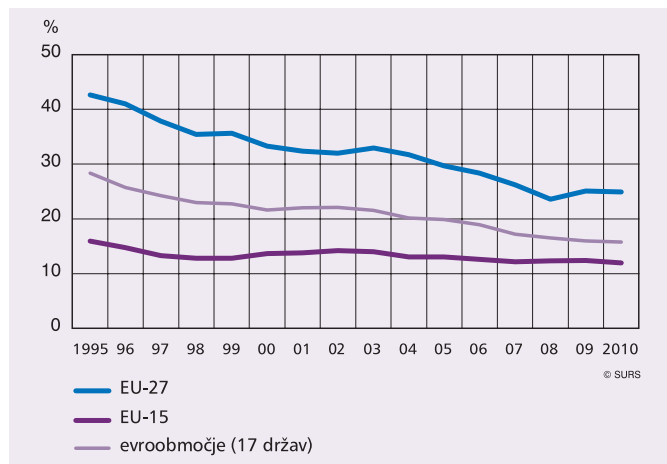
■ Cena za en »big Mac« je bila v letu 2010 po celotni Sloveniji enaka (2,50 EUR/kos). Obstajajo pa razlike med mesti v povprečnih mesečnih neto plačah. To pomeni, da si prebivalec v določenem mestu lahko s svojo povprečno mesečno neto plačo kupi več (manj) hamburgerjev »big Mac« kot prebivalci v drugih krajih po Sloveniji.

■ Glede na podatke o povprečnih mesečnih neto plačah si je lahko v letu 2010 največ hamburgerjev »big Mac« privoščil prebivalec iz Ljubljane (natančneje 439 kosov), najmanj pa prebivalec iz Maribora (375 kosov).

4.4 Približevanje cen

Ko države razporedimo v skupine, vidimo, koliko se ravni cen med državami razlikujejo. Razlike merimo s koeficienti variacije (KV). Gre za statistični kazalnik, ki prikazuje razpršitev statističnih enot okoli aritmetične sredine njihove statistične populacije.

Grafikon 47: Koeficienti variacije ravni cen, izbrane skupine evropskih držav

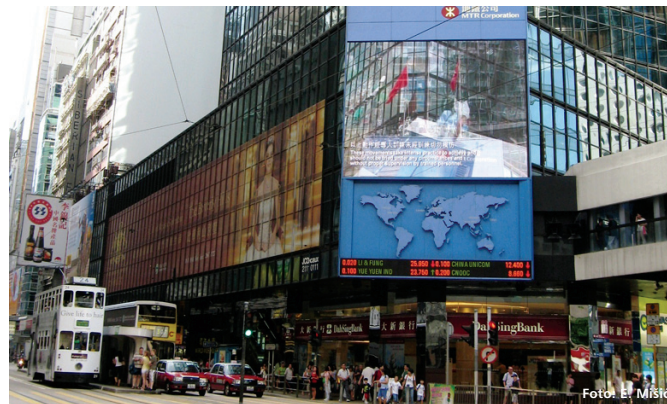

Vir: Eurostat

- Najvišji KV ima skupina EU-27; to kaže na to, da se cene v teh 27 državah med seboj zelo razlikujejo.

- Čim manjši je vzorec in čim bolj so države med seboj razvojno primerljive, manjši je KV in manjše so razlike v cenah. Najnižji KV ima skupina 15 držav EU, ki so si glede na stopnjo razvitosti najbližje.

- Posebej je treba omeniti tudi časovno komponento; ta kaže na to, da so KV ravni cen v vseh skupinah držav v času od 1995 do 2010 padali. To v osnovi pomeni zmanjševanje razlik v ravneh cen med državami in kaže na uspešno konvergenčno politiko EU, ki se zavzema za zmanjševanje razlik v cenah in tudi v razvoju med državami članicami.

5 METODOLOŠKA POJASNILA IN DEFINICIJE

Cena industrijskih proizvodov pri proizvajalcih na domačem trgu je cena, po kateri proizvajalec proda na domačem trgu največje količine svojih proizvodov, franko kraj proizvajalca. V ceno niso vključeni DDV ter takse in druge dajatve, ki so vezane na ustvarjeni prihodek, so pa upoštevani rabati in drugi popusti, ki jih proizvajalec odobri kupcu.

Cena industrijskih proizvodov pri proizvajalcih na tujem trgu je cena, po kateri proizvajalec proda največje količine svojih proizvodov na tujem trgu, franko ladja. V ceni so upoštevani rabati in drugi popusti, ki jih proizvajalec odobri kupcu, ni pa upoštevan DDV.

Cena inputa v kmetijstvu je v Sloveniji maloprodajna cena proizvoda/storitve, brez DDV-ja.

Cena kmetijskega pridelka pri pridelovalcu je cena za enoto kmetijskega pridelka, ki jo je pri prodaji v prvi fazi trženja iztržil njen pridelovalec. Te cene ne vključujejo DDV-ja in dodatkov (subvencije in podpore), ki jih lahko dobijo pridelovalci za določene kmetijske pridelke.

Cene stanovanjskih nepremičnin so pogodbeno dogovorjene prodajne cene. Pri rabljenih stanovanjih so izključeni vsakršni davki ali prispevki; cene novogradenj pa vključujejo DDV. V ceno družinskih hiš je praviloma vključena tudi vrednost zemljišča, ki pripada hiši. V ceno novozgrajenih stanovanj pa je običajno vključena tudi vrednost garaže in parkirnih mest, ki pripadajo stanovanju, če so predmet enovite prodajne pogodbe.

Cena uvoženega proizvoda je cena, po kateri uvoznik kupi izbrane proizvode v največjih količinah. V to ceno niso vključene uvozne takse in dajatve, upoštevani pa so rabati in drugi popusti, ki jih dobavitelj ali prodajalec odobri kupcu.

Drobnoprodajna cena (DPC) je končna prodajna cena, ki jo plačajo potrošniki za nakup izdelkov ali storitev za široko porabo. Vsebuje torej tudi predpisani davek in druge dajatve.

Skupina **energenti** v okviru cen pri proizvajalcih zajema: pridobivanje premoga, surove nafte in zemeljskega plina, proizvodnja koks in naftnih derivatov, proizvodnja, prenos, distribucija in trgovanje z električno energijo in zemeljskim plinom, zbiranje, prečiščevanje in distribucija vode.

Indeks cen hrane FAO je izračunan kot uteženo povprečje petih skupin proizvodov: meso, mlečni izdelki, žita, sladkor ter olja in maščobe. Uteži so določene na podlagi povprečnega izvoznega deleža 55 izbranih proizvodov v obdobju 2002–2004.

Skupina **goriva in energija** v okviru ICŽP je ena od posebnih skupin, ki jo sestavljajo proizvodi za ogrevanje in razsvetljavo stanovanj (045 Goriva in energija) ter pogonska goriva (0722 Goriva in maziva).

Indeks gradbenih stroškov (IGS) meri gibanje stroškov, ki nastanejo v gradbenem podjetju pri izvedbi gradnje novih stanovanjskih stavb.

Indeksi obsega kažejo relativni obseg BDP v SKM vsake posamezne države v primerjavi z izbrano bazo primerjave. Najpogosteje je to EU-27.

Indeksi povprečnih vrednosti izvoza in uvoza merijo dinamiko izvoznih in uvoznih cen v okviru statistike zunanje trgovine.

Med **proizvode za široko porabo** v okviru proizvajalčevih cen uvrščamo proizvodnjo živil, pijač, tobačnih izdelkov, oblačil, elektronskih in gospodinskih naprav, motornih koles, pohištva, športne opreme itn.

Glave velike živine (GVŽ). Število glav velike živine je merilo za določanje obsega reje domačih živali. Za izračun GVŽ se v Sloveniji upošteva koeficiente, ki jih uporablja Ministrstvo za kmetijstvo in okolje za izvajanje ukrepov skupne kmetijske politike. Izhodišče za izračun koeficientov je 500 kg žive mase živali (1 GVŽ).

Kmetijska zemljišča v uporabi (KZU) zajemajo vse površine kmetijskih zemljišč, ki so bile v določenem letu v uporabi: njive in vrtovi, travniki in pašniki ter trajni nasadi (intenzivni in ekstenzivni sadovnjaki in oljčniki ter vinogradi, drevesnice, trsnice in matičnjaki).

Kmetijsko gospodarstvo je organizacijsko in poslovno zaokrožena celota kmetijskih zemljišč, gozdov, zgradb, opreme in delovne sile, ki se ukvarja s kmetijsko pridelavo in je enotno vodena. Kmetijska gospodarstva delimo na družinske kmetije, ki ustrezajo zahtevam Evropske unije (t. i. evropsko primerljive kmetije), ter na kmetijska podjetja, družbe in zadruge.

Kotacija CIF Mediteran je borzna kotacija naftnega derivata, izražena kot najvišja dnevna vrednost v USD/tono.

Polnovredna delovna moč (PDM). Izražanje obsega dela v koeficientih polnovrednih delovnih moči temelji na razmerju med številom ur, letno porabljenih za delo v kmetijski dejavnosti, in enoletnim obsegom dela polno zaposlene osebe (1.800 ur), ki ga uporablja nacionalna statistika delovne sile.

Rabljeno stanovanje: bivalna enota v dvo- ali večstanovanjski stavbi, ki se ne prodaja prvič, in je zato treba ob prodaji plačati davek na promet z nepremičninami. Praviloma je rabljeno stanovanje staro več kot tri leta. Novo stanovanje: bivalna enota v tri- ali večstanovanjski stavbi, ki se prodaja prvič in ni stara več kot tri leta.

Rabljena družinska hiša: eno- ali dvostanovanjska stavba za stalno prebivanje, starejša od treh let. Nova družinska hiša: eno- ali dvostanovanjska stavba, ki se prodaja prvič in ni stara več kot tri leta.

Stanovanjske nepremičnine so nova in rabljena stanovanja ter nove in rabljene družinske hiše.

6 STATISTIČNI ZNAMENJI, KRAJŠAVE IN MERSKE ENOTE

... ni podatka

95-okt. NMB	95-oktanski neosvinčen motorni bencin
AMZS	Avto-moto zveza Slovenije
CP, DCP	povprečne letne cene izbranih kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih/končnemu kupcu
CP	cene pri pridelovalcih
DDV	davek na dodano vrednost
ECB	Evropska centralna banka
EU-15	15 držav članic Evropske unije
EU-17	17 držav članic Monetarne unije
EU-27	27 držav članic Evropske unije
Eurostat	Statistični urad Evropske unije
FAO	Organizacija Združenih narodov za prehrano in kmetijstvo
GURS	Geodetska uprava Republike Slovenije
GVŽ	Glave velike živine
ICSP	indeks cen storitev pri proizvajalcih
ICŽP	indeks cen življenjskih potrebščin
SKM	Standard kupne moči
STS	kratkorodne poslovne statistike
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
ZDA	Združene države Amerike

%	odstotek
EUR	evro
USD	ameriški dolar
g	gram
ha	hektar
kg	kilogram
l	liter
m ²	kvadratni meter
min.	minuta
mio.	milijon

Datum vstopa v EU	Država	Št. držav	Države članice Evropske unije (EU)			
25. 03. 1957	Belgija	1	EU-6	EU-9	EU-10	EU-12
	Francija	2				
	Zahodna Nemčija	3				
	Italija	4				
	Luksemburg	5				
	Nizozemska	6				
01. 01. 1973	Danska	7	EU-15	EU-25	EU-27	
	Irska	8				
	Združeno kraljestvo	9				
01. 01. 1981	Grčija	10	EU-27			
01. 01. 1986	Portugalska	11				
	Španija	12				
01. 01. 1995	Avstrija	13				
	Finska	14				
	Švedska	15				
	01. 01. 2004	Ciper		16		
Češka		17				
Estonija		18				
Latvija		19				
Litva		20				
Madžarska		21				
Malta		22				
Poljska		23				
Slovaška		24				
Slovenija		25				
01. 01. 2007		Bolgarija	26			
	Romunija	27				

Sprejem evra	Država	Št. držav	Države evrskega območja			
01. 01. 1999 ¹⁾	Avstrija	1	EO-12	EO-13	EO-15	EO-16
	Belgija	2				
	Finska	3				
	Francija	4				
	Irska	5				
	Italija	6				
	Luksemburg	7				
	Nemčija	8				
	Nizozemska	9				
	Portugalska	10				
	Španija	11				
01. 01. 2001 ¹⁾	Grčija	12	EO-17			
01. 01. 2007	Slovenija	13				
01. 01. 2008	Ciper	14				
	Malta	15				
01. 01. 2009	Slovaška	16				
01. 01. 2011	Estonija	17				

1) S 1. 1. 2002 pa so se evro kovanci in bankovci v teh 12 državah dejansko začeli uporabljati kot uradno plačilno sredstvo.

7 DODATNA LITERATURA

- Demografsko in socialno področje. Trg dela. SI-STAT podatkovni portal. Ljubljana: SURS. Pridobljeno 20. 2. 2012 s spletne strani: http://pxweb.stat.si/Databse/Dem_soc.asp
- Ekonomsko področje. Cene. SI-STAT podatkovni portal. Ljubljana: SURS. Pridobljeno 2. 3. 2012 s spletne strani: <http://pxweb.stat.si/Databse/Ekonomsko.asp>
- Ekonomsko področje. Gradbeništvo. SI-STAT podatkovni portal. Ljubljana: SURS. Pridobljeno 6. 3. 2012 s spletne strani: <http://pxweb.stat.si/Databse/Ekonomsko.asp>
- Ekonomsko področje. Zunanja trgovina. SI-STAT podatkovni portal. Ljubljana: SURS. Pridobljeno 26. 3. 2012 s spletne strani: <http://pxweb.stat.si/sistat/ZT>
- Okolje in naravni viri. Kmetijstvo in ribištvo. SI-STAT podatkovni portal. Ljubljana: SURS. Pridobljeno 16. 3. 2012 s spletne strani: <http://pxweb.stat.si/Databse/Okolje.asp>
- HICP. Statistics Database. Luxembourg: European Commission, EUROSTAT. Pridobljeno 2. 3. 2012 s spletne strani: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/HICP>
- PPP Statistics Database. Luxembourg: European Commission, EUROSTAT. Pridobljeno 2. 3. 2012 s spletne strani: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/PPP>
- STS Statistics Database. Luxembourg: European Commission, EUROSTAT. Pridobljeno 13. 3. 2012 s spletne strani: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/STS>
- Agriculture, forestry and fisheries. Statistics Database. Luxembourg: European Commission, Eurostat. Pridobljeno 6. 3. 2012 s spletne strani: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/statistics/>
- The Economist. Pridobljeno 3. 3. 2012 s spletne strani: [The Economist's Big Mac Index \(July 28, 2011 Big Mac prices\)](http://www.economist.com)
- Economic Concepts. Prices, output, demand and labour market. Prices. Oil price. Statistical Data Warehouse. Frankfurt: ECB. Pridobljeno 16. 3. 2012 s spletne strani: <http://sdw.ecb.europa.eu/>
- World Food Situation. FAO Food Price Index. Rome: FAO. Pridobljeno 16. 3. 2012 s spletne strani: <http://www.fao.org/worldfoodsituation/foodpricesindex>
- Notranji trg. Sektor za preskrbo, nadzor cen in varstvo konkurence. Ljubljana: Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo Republike Slovenije. Pridobljeno 2. 3. 2012 s spletne strani: http://www.mgrt.gov.si/si/delovna_podrocja/notranji_trg/cene
- Cene goriva. Ljubljana: ALEA Portal. Pridobljeno 22. 3. 2012 s spletne strani: http://alea.dzs.si/pod/CENE_GORIVA.ASP
- Cene. Povprečne drobnoprodajne cene. Rezultati raziskovanj 1991 in 2001. Ljubljana: SURS.
- Cene. Indeksi cen. Tab. 15.2. Statistični letopis. Ljubljana: SURS. Pridobljeno 23. 2. 2012 s spletne strani: http://www.stat.si/letopis/2011/15_11/
- Evidenca trga nepremičnin. Poročila. Poročilo o slovenskem nepremičninskem trgu za leto 2010 in za leto 2011. Ljubljana: Geodetska uprava Republike Slovenije. Pridobljeno 13. 3. 2012 s spletne strani: <http://prostor3.gov.si/ETN-JV/>
- Potovalne informacije. Cene goriv po Evropi. Ljubljana: AMZS. Pridobljeno 28. 2. 2012 s spletne strani: http://www.amzs.si/cene_goriv
- Fuel prices. EU: Europe's Energy Portal. Pridobljeno 28. 2. 2012 s spletne strani: <http://www.energy.eu/>
- Prve objave, SURS: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=4258
[novica_prikazi.aspx?id=4355](http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=4355)
[novica_prikazi.aspx?id=4594](http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=4594)
[novica_prikazi.aspx?id=4350](http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=4350)

KAKO DO STATISTIČNIH PODATKOV IN INFORMACIJ?

- **na spletnih straneh Statističnega urada RS**
www.stat.si
- **po pošti, telefonu, telefaksu ali elektronsko**
naslov: Statistični urad Republike Slovenije,
Litostrojska cesta 54, 1000 Ljubljana, Slovenija
telefon: (01) 241 64 04
telefaks: (01) 241 53 44
telefonski odzivnik: (01) 475 65 55
e-naslov: info.stat@gov.si
- **z naročilom statističnih publikacij**
naslov: Statistični urad Republike Slovenije
Litostrojska cesta 54, 1000 Ljubljana, Slovenija
telefon: (01) 241 52 85
telefaks: (01) 241 53 44
e-naslov: prodaja.surs@gov.si
- **z obiskom v informacijskem središču**
poslovni čas: od ponedeljka do četrтка od 9.00 do 15.30
petek od 9.00 do 14.30

